

ДЫЯСПАРА
СВЯТКАВАННЕ ДНЯ БЕЛАРУСКАЙ
КУЛЬТУРЫ ў НОВАСІБІРСКУ 2 стар.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ЯК АТРЫМАЦЬ ГРАМАДЗЯНСТВА 2 стар.

КАМПЕТЭНТНА
ЦІ МОЖНА ВЯРНУЦЬ БАЛОТЫ ДА ЖЫЦЦЯ
ПАСЛЯ МЕЛІЯРАЦЫ 4 стар.

УРАЖАННЕ
ПАЎСТАНАК ЗА ГОРАДАМ 5 стар.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ
ЗАЎСЁДЫ ШУКАЙЦЕ, ЧАМУ
РАДАВАЦА 6 стар.

ВЕСТКІ З СУПОЛАК. ЛАТВІЯ, ПОЛЬШЧА 6 стар.

НАТХНЕННЕ
ПАЭЗІЯ — НЕ ў СНЕ... 7 стар.

НЕЗВЫЧАЙНАЕ
Ганна ПРУДНІКАВА АТРЫМАЛА
ПАДАРУНАК З КОСМАСУ 8 стар.

СПЯВАЙЦЕ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ
"КУПАЛЬСКАЯ НОЧКА" 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

3 ліпеня 2003 года, № 27 (2845)

Цана 170 рублёў

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

Святкаванне дня незалежнасці

Ваенны парад і салют у Мінску стануць найбольш відовішчай часткай урачыстасцей у Дзень Незалежнасці Беларусі 3 ліпеня. Прымаць парад будзе міністр абароны генерал-палкоўнік Леанід Мальцаў.

У парадзе будуць удзейнічаць каля 3 тысяч ваеннаслужачых. У іх ліку курсанты і слухачы Ваеннай акадэміі, савораўцы, прадстаўнікі мабільных сіл і спецназа, зводныя роты МУС і МНС і Дзяржаўнага камітэта пагранічных войскаў.

Малюўнічым завяршэннем свята стане салют.

Я малюю Мінск

Творы "Залатой серыі пра Мінск" прадставіць у сталіцы іх аўтар вядомы мастак Уладзімір Шаркоў.

Яго персанальная выстава "Я малюю Мінск", якая адкрылася ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры нашай краіны, прымеркавана да Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь і Дня вызвалення краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Па працах Шаркова з вядомай і па-свойму выдатнай відаў Мінска ўжо выдадзены або рыхтуюцца да выдання мастацкія паштоўкі. Іх ахвотна набываюць у якасці сувеніраў жыхары і шматлікія госці беларускай сталіцы, адзначалі на вернісажы сябры мастака. А любімым месцам Мінска, дзе ён нарадзіўся, выраіс і пачаў малюваць, а затым атрымаў і прафесійную мастацкую адукацыю, Уладзімір Шаркоў называе Верхні горад.

"Майстры мастацтваў — працаўнікам вёскі"

Канцэртны ў рамках рэспубліканскага фестывалю "Майстры мастацтваў — працаўнікам вёскі" прайшлі 28 і 29 чэрвеня ў Дубровенскім раёне на Віцебшчыне.

У Дуброўне, а таксама ў вёсках раёна выступіла вялікая творчая бригада артыстаў і пісьменнікаў. У яе саставе — Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Цітовіча, ансамбль песні "Церніца", фальклорная група "Неруш" і ансамбль акардэаністаў "Туці" Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры.

Сяброўскія сустрэчы

29 чэрвеня на граніцы трох абласцей Расіі, Украіны і Беларусі, каля манумента Дружбы, адбыўся міжнародны фестываль "Славянскае брацтва".

Гэта ўжо трыццатая сустрэча на гэтым месцы прадстаўнікоў Гомельскай, Чарнігаўскай і Бранскай абласцей, да якой сёлета далучыліся прадстаўнікі іншых рэгіёнаў гэтых краін, а таксама Малдовы.

Сёлета арганізатарам фестывалю была Беларусь. У рамках фестывалю адбыліся захапляльныя конкурсы, спартыўныя спаборніцтвы, выступленні прафесійных і самадзейных артыстаў. У мерапрыемстве прынялі ўдзел прадстаўнікі ўрадаў, Нацыянальнага сходу і парламентаў Расіі, Украіны і Беларусі.

Карысны ўзаемаабмен

Запоўніць эфір якаснай музыкой самых розных жанраў дапаможа Беларускаму радыё пашырэнне супрацоўніцтва з Еўрапейскім вяршальным саюзам (ЕВС).

Пра гэта заявіў генеральны дырэктар Беларускага радыё Уладзімір Мартынаў на сустрэчы з журналістамі. Вядуцца перамовы аб уключэнні Беларусі ў міжнародны абмен музычным аўдыёпраграмамі з іншымі членамі ЕВС. На працягу трох-чатырох месяцаў плануецца вырашыць усё арганізацыйныя і тэхнічныя пытанні, і ў беларускім радыёэфіры загучыць музыка з усёй Еўропы.

Спадабаліся брэсцкія далікатэсы

Заслужаную ацэнку атрымала якасць прадукцыі рэзідэнта свабоднай эканамічнай зоны "Брэст" "Інка-Фуд" на найбуйнейшай спецыялізаванай выставе пойдзя Расіі "Данскі купец-2003" у Растове-на-Доне.

Свае прадукты харчавання на гэтай выставе прадстаўлялі дзесяткі вядучых вытворцаў расійскіх рэгіёнаў і іншых краін СНД, але мыслны далікатэсы з Брэста былі прызнаны лепшымі і заваявалі Гран-пры. Акрамя таго, па выніках дэгустацыі паштэты "Дамашні", "Да снадання" і грудзінка "Брэсцкая" ўдастоіліся залатых медалёў.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

Памяць

Іх засталася толькі двое...

Шмат гора і нягод выпала на лёс Ігната Рогоў ў час Вялікай Айчыннай вайны. З яго роднай вёскі Навасёлкі Петрыкаўскага раёна пайшлі на фронт і ў партызанскія фарміраванні больш за 1 200 жыхароў. З іх 700 загінулі ў час вайны.

Не абмінулі страты і вялікую сям'ю Рогоў — бацька і чатыры сыны пайшлі на фронт, а вярнуліся пасля вайны ў родны дом толькі двое: Ігнат Дзмітрыевіч і яго малодшы брат.

У цэнтры Навасёлкаў узведзены помнік воінам-землякам, якія загінулі, сярод якіх ёсць і прозвішчы яго

бацькі і братоў. З букетам простых палявых кветак тут часта можна ўбачыць Ігната Дзмітрыевіча. Помнік заўсёды дагледжаны — гэта заслуга пасялковай ветэранскай арганізацыі, якую ўзначальвае былы франтавік Ігнат РОГ (на здымку).

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

З'явіцца помнік у Навагрудку

Яшчэ ў снежні 2002 года Навагрудскі райвыканкам прыняў рашэнне "Аб устаноўцы памятнага знака памяці загінуўшым у Навагрудскім "катле".

Летам 1941 года ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны 11-я дывізія Заходняга фронту ў Налібоцкай пушчы, у тым ліку і на тэрыторыі Навагрудскага раёна, мужна змагалася супраць 25 дывізіі групы армій "Цэнтр" гітлераўскай Германіі. Узброеным да зубоў і добра падрыхтаваным нямецкім войскам удалося "замкнуць" калёца акружэння. У выніку ўтварыўся так званы Навагрудскі "кацёл", з якога нашы часці вырываўліся з вялікімі стратамі.

Каб дасканала выявіць усю праўду пра гісторыю Навагрудскага "катла", на працягу пасляваенных дзесяцігоддзяў навукоўцы ўпарта вялі пошук, у выніку якога накапілася шмат дакументальных сведчанняў пра мужнасць і гераізм воінаў Заходняга фронту, якія першымі прынялі на сябе ўдар

магутнай нямецкай ваеннай машыны. Узнікла ідэя ўзвесці знак памяці ў гонар загінуўшых воінаў Заходняга фронту. Знайшліся і сродкі. Іх выдзяляюць аблвыканкам і Рэспубліканская ветэранская арганізацыя. Ужо канчаткова зацверджаны эскіз: будзе ўзведзена 2-метровая скульптура як сімвал мужнасці і гераізму. Выбрана месца — на ўзгорку ля вёскі Куравічы, паблізу аўтамагістралі Навагрудак—Любча, якраз у той мясцовасці, дзе ў чэрвені 1941 года ішлі баі.

Цяпер на Навагрудчыне актыўна разгортваецца падрыхтоўка да слаўнай даты ў гісторыі Беларусі — 60-годдзя Вялікай Перамогі.

Яўген ЛАПЦЕУ.

Навагрудак.

Віншаванні

Шаноўныя суайчыннікі! Прыміце шчырыя віншаванні з Днём Незалежнасці Рэспублікі Беларусь (Днём Рэспублікі) і пажаданні дабрабыту, ішчасця, поспехаў у вашай няспынай грамадскай дзейнасці на ўмацаванні аўтарытэту Беларусі за мяжой.

Жадаю, каб мір, дабрыва і светлыя мары, любоў і павага панавалі ў вашых сэрцах, каб шанавалася і красавала вашымі намаганнямі наша Бацькаўшчына.

З павагай

Станіслаў БУКО,
старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Віншую рэдакцыю і ўсіх землякоў з 59-й гадавінай вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Жадаю далейшых поспехаў у творчай дзейнасці, больш чытачоў нашаму "Голасу Радзімы".

Мы тут на краі зямлі ўсё робім, каб камчакія беларусы не забывалі родную мову і традыцыі, а таксама родных, якія аддалі сваё жыццё за свабоду Радзімы ў Вялікай Айчыннай вайне. Таму наша зямляцтва праводзіць 5 ліпеня 2003 года ў горадзе Петрапаўлаўску-Камчацкім мерапрыемствы, прысвечаныя гэтай святу.

З найлепшымі пажаданнямі

Віктар ГАУРЫЛАЎ,
каардынатар
беларускага зямляцтва.

Спорт

ЛЁГКАЯ АТЛЕТЫКА. Мужчынская і жаночая каманды Беларусі прымалі ўдзел у першай лізе Кубка Еўропы, дзе ім супрацьстаялі яшчэ сем еўрапейскіх дружнаў. Вынікам іх выступлення стала пятая пазіцыя мужчынскай каманды і 4-я жаночай.

ХАКЕЙ. Напярэдадні ў мацнейшай хакейнай лізе свету адбыўся драфт, дзе не былі абдзелены ўвагай і беларусы.

У першым раўндзе быў выбраны "Манрэалем" пад дзесятым нумарам Андрэй Касціцын, а яго таварыш па "маладзёжцы" Канстанцін Захараў — пад 101-м (3-ці раўнд, "Сент-Луіс").

ФУТБОЛ. Дзяўчаты гулялі ў футбол... суткі. Каб трапіць у Кнігу рэкордаў Гінеса, брэстаўчанкі з "Жамчужыны" вырашылі суткі гуляць у міні-футбол з жаночай камандай "Кацюша-Спартак" з Масквы. Перамаглі нашы з лікам 89:73.

Мінск, вуліца Захаравы, 28. Дом дружбы

“ВЕРШЫ — МОВА ЛЮБОВІ І СЯБРОЎСТВА”

Так павялося, што ўсе свае мерапрыемствы таварыства “Беларусь — Малдова” і малдаўская дыяспара горада Мінска праводзяць разам. І, як заўсёды, на іх пануе дух сяброўства і ўзаемаарумення.

Вось і 6 чэрвеня ў Доме дружбы ўшаноўвалі таленавітага малдаўскага паэта Аркадзія Сучэвяну, якому нядаўна споўнілася 50 гадоў. Ён аўтар шматлікіх паэтычных зборнікаў і першага малдаўскага буквара на лацінцы, лаўрэат многіх літаратурных, а таксама Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Малдова, першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Малдовы.

Цёплыя словы пра паэта і свайго сябра сказаў сакратар Пасольства Малдовы Сержыю Тэадор, а таксама прачытаў яго вершы.

Натхнёна і трапна гаварыў паэт, журналіст і публіцыст Навум Гальпяровіч. Ён мудра адзначыў, што хораша, калі дыпламаты чытаюць вершы, бо мова вершаў — мова любові, каханьня, сяброўства.

Георгій Пушкаш, намеснік старшыні малдаўскай дыяспары, таленавіты паэт, грамадзянін Расіі, сказаў пра творчасць А.Сучэвяну, назваўшы яго паэтам высокай моды, а таксама прачытаў свой верш-прысвячэнне юбіляру.

Ну і які ж малдаўскі вечар без музыкі і спеваў?! Беларусы і малдаване падобныя — любяць спаваць і танцаваць. Выпускніца Акадэміі музыкі Наталля Аўчыніківа цудоўна праспявала беларускую народную песню “Чырвона каліна” і малдаўскую “Дзеўчына Мары”. А першакурсніца акадэміі,

цымбалістка Таццяна Сыравежкіна тэмпераментна і віртуозна (пад воклічы “брава”) выканала “Вясеннюю хор” малдаўскага кампазітара Раду і інтрадукцыю і чардаш Цыганкова. Абедзвюм бліскуча акампаніравала канцэртмайстар Людміла Матукоўская. Парадавалі музыканты з ансамбля “Харошкі” Таццяна Машанская і Андрэй Дзяргай. Пяшчотная Юлія Баговіч цудоўна прачытала верш Аркадзія Сучэвяну “Апошні зубр” у перакладзе на рускую мову. Як заўсёды, прагучалі малдаўскія песні ў выдатным выкананні старшыні малдаўскай дыяспары Антаніны Валько.

Цёпла сустрэлі кампазітара, народнага артыста Беларусі Эдуарда Зарыцкага.

Але, зразумела, на вечары панавалі вершы Аркадзія Сучэвяну, якія прагучалі на малдаўскай і беларускай мовах у перакладах Уладзіміра Скарынікіна і Віктара Шніпа.

У заключным слове Уладзімір Скарынікін прачытаў урывак са сваёй пазмы “Узнясенне”, прысвечанай бацьку паэта, які пахаваў у брацкай магіле на Зеелаўскіх вышынях у Германіі, і выказаў пажаданне, каб зямля стала Домам дружбы для ўсіх зямлян.

Валянціна ЛУЦЭВІЧ.

знак якасці

КОНСКІЯ СІЛЫ АД ММЗ

Мінскі маторны завод за пяць месяцаў бягучага года павялічыў аб’ём выпуску таварнай прадукцыі амаль на 6 працэнтаў у параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года.

За студзень—май на прадпрыемстве выпушчана каля 22 з паловай тысяч рухавікоў. Цяпер сталічнае прадпрыемства вырабляе больш за 80 мадыфікацый чатырохцыліндравых рухавікоў магутнасцю ад 60 да 136 конскіх сіл і больш за 20 мадыфікацый шасціцыліндравых рухавікоў магутнасцю ад 130 да 250 конскіх сіл. Не-

каторыя з іх сертыфікаваны па стандартах “Еўра-1” і “Еўра-2”. У 2003 годзе тут будзе выпушчана каля 57 тысяч дызеляў.

Мінчане плануецца значна павялічыць аб’ём экспартных паставак рухавікоў на Украіну, у В’етнам, у Грэцыю і краіны Блізкага Усходу.

“Мінск-Навіны”.

аспект праблемы

ПРАЦЭДУРА АТРЫМАННЯ ГРАМАДЗЯНСТВА СПРАСЦІЛАСЯ

Толькі за мінулыя два гады колькасць інашаземцаў, якія жадаюць стаць беларусамі, павялічылася ў два разы. І калі раней сама працэдура афіцыйнага атрымання беларускага грамадзянства была доўгай і складанай, то цяпер усё значна прасцей. Працэс афармлення пачынаецца літаральна з моманту падачы заявы і працягваецца не больш трох месяцаў (хаця законам агавораны тэрмін да года).

Новы беларускі закон аб грамадзянстве ўступіў у сілу яшчэ 17 жніўня мінулага года. Але выконвацца ў поўным аб’ёме пачаў нядаўна: калі былі прыведзены ў адпаведнасць з ім усе ведамасныя нарматыўныя акты, якія вызначаюць парадак яго прымянення. Хаця, як гавораць спецыялісты, працаваць ім пасля гэтага лягчэй не стала. Змяненні ў працэдуры атрымання беларускага грамадзянства, галоўным чынам, закранулі 7-гадовы тэрмін пастаяннага пражывання ў краіне (яго называюць цэнзам аселасці) і наяўнасць у заявіцеля грама-

дзянства іншай дзяржавы.

Такім чынам, які сёння парадак? Веданне Канстытуцыі, законаў і дзяржаўных моў Беларусі (рускай і беларускай) у межах зносінаў, наяўнасць пастаяннай законнай крыніцы даходаў (даведка з месца працы або аб атрыманні пенсіі) засталіся абавязковымі і ўказваюцца ў заяве. Але калі раней заявіцель павінен быў пацвердзіць сваё пастаяннае пражыванне ў краіне на працягу апошніх 7 гадоў толькі адзіным спосабам — прапіскай у пашпарце, то цяпер у выключных выпадках гэта можна зрабіць і ў судовым парадку.

весткі с суполак

ДНІ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ ў НОВАСІБІРСКУ

Пра добрыя справы беларусаў Сібіры наша газета паведамляла неаднойчы. А зусім нядаўна нашы землякі вызначыліся яшчэ адной выдатнай імпрэзай: у час святкавання 110-годдзя горада Новасібірска і 80-годдзя Новасібірскай епархіі 6-10 чэрвеня 2003 года падрыхтавалі і правялі Дні беларускай культуры. Першы дзень быў прысвечаны памяці прападобнай Ефрасінні Полацкай. Святочная літургія адбылася ў аднайменнай царкве, якую ў мікрараёне “Усходні” ўзводзілі ўсёй беларускай грамадою. Землякі ахвяравалі сродкі і працавалі непасрэдна на будоўлі храма.

Найбольшы ўнёсак зрабіў Іван Панасюк, абраны потым старшынёй праўлення Беларускага культурна-асветнага цэнтра імя Ефрасінні Полацкай. Гісторыя гэтага цэнтра пачалася з пабудовы царквы. Пасля яе асвячэння было вырашана працягнуць будаўніцтва культурна-храмавага комплексу. Для гэтай мэты і была створана грамадская арганізацыя. За кароткі час БКАЦ выканаў вялікую работу па згуртаванні беларусаў Новасібірска і вобласці. Разам правялі шмат сустрэч і свят, ветэранам дапамагалі прадуктамі харчавання і лекамі. Намаганнямі цэнтра пачаў працаваць беларускі канал на Новасібірскім тэлебачанні і выйшаў першы нумар газеты “Мая Радзіма”.

БКАЦ Новасібірска ўсталяваў трывалыя сувязі з дзяржаўнымі ўстановамі Беларусі, дзейнасць якіх накіравана на падтрымку спраў беларускай дыяспары і аб’яднанняў землякоў у Цюмені, Іркуцку, Кемераве, Омску. Таму не выпадкова гэтымі святамі культуры беларусаў былі старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Станіслаў Буко і кіраўнікі сібірскіх суполак беларусаў.

8 чэрвеня на плошчы каля царквы святой Ефрасінні Полацкай адбыўся вялікі гала-канцэрт музычных калектываў горада Новасібірска і вобласці: “Белья Росы”, “Кросны”, “Азарычы”, а таксама беларускіх гуртоў з Цюмені і Іркуцка. А 10 чэрвеня свята было прысвечана афіцыйнаму адкрыццю новасібірскай грамадскай арганізацыі “Бела-

рускай культурна-асветны цэнтр у імя святой Ефрасінні Полацкай”.

Станіслаў Буко віншаваў землякоў з выдатным працягам. Ён адзначыў, што асаблівай гуртоўнасцю ў захаванні і развіцці духоўнай спадчыны сярод беларускіх суполак Расіі выдзяляюцца беларусы Сібіры. Вельмі дарэчы быў падарунак землякам ад Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей — ды-

ван з выявай святой Ефрасінні Полацкай. Станіслаў Буко як прызнанне Айчыны ўручыў Ганаровыя граматы камітэта актывістам БКАЦ. Адгукнуліся на запрашэнне землякоў ансамбль “Песняры” (на вялікі жаль, ужо без Уладзіміра Мулявіна), а таксама кампазітар і спявак Ігар Карнялюк (дарэчы, наш зямляк, родам з Брэста).

Для паўнаты інфармацыі трэба дадаць, што ў Новасібірску першая

беларуская суполка была створана ў 1994 годзе. А ў 1997 годзе — грамадская арганізацыя Новасібірскай рэгіянальнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі (РНКА). Потым, улічваючы актыўную дзейнасць беларускіх суполак, асабліва ў месцах кампактнага пражывання беларусаў — раёнаў Паўночнага, Куйбышаўскага, Кыштаўскага раёна (вёска Каўбаса), Балотнінскага, Машкоўскага (вёскі Ташара і Смальянка), Качанеўскага (вёска Новаміхайлаўка) і раёнаў Бердска, пастановай адміністрацыі Новасібірскай вобласці ў 2000 годзе дзеля захавання і развіцця беларускай культуры была адкрыта дзяржаўная ўстанова (дарэчы, адзіная ў РФ) “Новасібірскі цэнтр беларускай культуры”. Трэба аддаць належнае: вялізны ўклад у стварэнне (а па сутнасці, прызнанне ўкладу беларусаў у асваенне Сібіры) унёс В.Галуза (зараз нябожчык, але застаўся ў добрай памяці беларусаў Сібіры).

За час працы “Новасібірскага цэнтра культуры” адкрыта 10 яго філіялаў, узнікла больш за 30 мастацкіх калектываў, 17 клубных аб’яднанняў і праведзена мноства мерапрыемстваў.

Падчас размовы са Станіславам Буко пра візіт у Новасібірск адчуваўся яго павага да землякоў, якія воляй лёсу апынуліся ў далёкай Сібіры: “Яны не адарваліся ад любімай Айчыны. Дай Бог ім шчасця!”

Віктар МАЦІЮШЭНКА.

НА ЗДЫМКАХ: Станіслаў БУКО ўручае падарункі; сібірскія беларускі.

без “цэнзу аселасці”. Калі вы спецыяліст, у якім зацікаўлена беларуская дзяржава, ці выдатны спартсмен, здольны прынесці залатыя медалі Алімпійскіх гульняў, то даказваць, што апошнія 7 гадоў вы пражывалі ў краіне, не трэба. І зусім будзе проста для тых, хто нарадзіўся ці раней пражываў у Беларусі, але па некаторых прычынах змяніў грамадзянства. Яшчэ год таму было абавязковым, каб чалавек, які прэтэндуе на беларускае грамадзянства, адмовіўся ад грамадзянства іншай краіны. Гэта была безумоўная норма. Яна, дарэчы, супярэчыць аднаму з асноўных прынцыпаў міжнароднага права ў гэтай сферы: чалавек становіўся асобай без грамадзянства і нават без гарантыі, што ён стане грамадзянінам Беларусі.

Цяпер дастаткова яго волевыяўлення аб адмове ад ранейшага грамадзянства з прадастаўленнем адпаведнай даведкі кампетэнтных органаў краіны свайго ранейшага пражывання, — працягвае В.Шунтаў. — Але ёсць краіны, у якіх выхад з грамадзянства

наогул не прадугледжаны законам, напрыклад, Ірак, Сірыя. Такія сітуацыі разглядаюцца ў індывідуальным парадку.

Больш ліберальныя ўмовы атрымання грамадзянства пазбавяць ад бюракратычнай валакіты вельмі многіх расіянаў, асабліва тых, хто мае беларускае “мінулае” і жадае афіцыйна аформіць “грамадзянскія адносіны” са сваёй радзімай. Расійскі акадэмік Геннадзь Осіпаў высока ацаніў новыя магчымасці, якія прадастаўляюцца беларускім заканадаўствам: у Беларусі цяпер пражывае больш за 60 тысяч расіянаў і яшчэ звыш 10 тысяч штогод прыбываюць сюды на пастаяннае жыхарства. Для тых, хто жадае мець беларускі пашпарт, скарачэнне тэрміну гэтай працэдуры да некалькіх месяцаў вельмі важна: разам з грамадзянствам людзі атрымліваюць не толькі выбарчыя правы, але і права на бясплатнае медыцынскае абслугоўванне, шэраг іншых ільгот і сацыяльных гарантыяў.

Яўгенія СЕЛЯЗНЁВА.

яны вызвалі беларусь

ЛЁС ПАРТЫЗАНА

Генадзь Сцяцэвіч (17.09.1923-5.04.1982) нарадзіўся ў вёсцы Навасёлкі Валкавыскага раёна Гродзенскай вобласці. У гады Вялікай Айчыннай вайны — партызан, франтавік. У 1953 годзе быў сасланы на Поўнач за спробу дапамагчы рэпрэсаваным каталіцкім свяшчэннікам. Жонка — Яніна Аляксандраўна, дзеці — Славаміра, Раман (маюць свае сем'і, жывуць ва Ухце).

Дзяцінства ў Гены было цяжкае: бацька загинуў на грамадзянскай вайне, маці рана памерла, і ён з сястрой Нінай, якая цяпер жыве ў Беларусі (вёска Вялікія Бортнікі, што пад Бабруйскам), спазнаў голад, холад і пастаянныя напругі родных з-за кавалка хлеба. Але выжылі.

З прыходам у Заходнюю Беларусь Савецкай улады Генадзь паступіў у чыгуначнае вучылішча, але закончыць яго не паспеў: грывануца ў камсамольскіх атрадах Сцяцэвіч, як і многія яго ровеснікі, стаў партызанам. Яму тады яшчэ не споўнілася і восемнаццаці гадоў.

У партызанскім атрадзе імя Калініна, які дзейнічаў у Беластоку і яго наваколлях, малады хлопца кіраваў групай падрыўнікоў, якая пусціла пад адхон 12 варожых эшалонаў, узарвала чатыры чыгуначныя масты. У 1943 годзе каля горада Ваўкавыска пры ўзрыве моста Генадзь Сцяцэвіч выбуховай хваляй моцна адкінула ўбок — нават зламалася рабро. Вылежваўся ў родных у вёсцы Шаўлічы, якую пазней разам з усімі жыхарамі немцы знішчылі поўнасьцю. Цяпер на тым месцы стаіць манумент (у Хатынскім мемарыяле гэта вёска таксама значыцца).

Пасля гібелі родных малады партызан стаў яшчэ больш бязлітасным да захопнікаў: ставіў міны на дарогах або на чыстэрны (употай пранікаў на чыгуначныя станцыі, дзе фарміраваліся вайсковыя эшалоны ворага). Тады партызанскі атрад дзейнічаў ужо ў Гродзенскай і Баранавіцкай абласцях. Тэма мясцінаў Генадзь быў знаём, што дапамагаві народным месціцам добра арыентавацца на мясцовасці.

падрабязнасці

АДКРЫЦЦЁ ИНФАРМАЦЫЙНАЙ СЕТКІ ПА ЧАРНОБЫЛЮ

27 чэрвеня ў Палацы Нацый у Жэневе адбылася цырымонія адкрыцця міжнароднай сеткі па Чарнобылі.

Сетка створана ў рамках дзейнасці Упраўлення ААН па каардынацыі гуманітарнай дзейнасці сумесна з Агенствам па развіцці і супрацоўніцтве Федэральнага дэпартаменту замежных спраў Швейцарыі.

Задачай гэтай міжнароднай сеткі з'яўляецца назапашванне, сістэматызацыя і аналіз навуковых даных усяго комплексу доўгатэрміновых наступстваў чарнобыльскай катастрофы, а таксама выяўленне недаследаваных аспектаў з мэтай ператварэння гэтай інфармацыі ў канкрэтныя і зразумелыя рэкамендацыі для насельніцтва раёнаў Беларусі, Расіі і Украіны, якія пацярпелі ад аварыі, і эфектыўнае распаўсюджванне такой інфармацыі.

Пры працоўцы канцэпцыі сеткі былі скарыстаны рэкамендацыі, змешчаныя ў справаздачы Праграмы развіцця ААН Туманітарнай наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Стратэгія рэабілітацыі.

Ад Рэспублікі Беларусь у прэзентацыі прынялі ўдзел старшыня Камітэта па Чарнобылі Уладзімір Цалко, намеснік міністра замежных спраў Аляксандр Сыроча, прадстаўнікі ААН у Жэневе Сяргей Алейнік, пасол Рэспублікі Беларусь у Швейцарыі Уладзімір Каралёў.

У рамках прэзентацыі праекта ў Палацы Нацый дэманстравалася фотавыстава беларускага фатографа Анатоля Клешчэка "Дзеці Чарнобыля".

У 1944 годзе, пасля далучэння партызанскага атрада да часцей Чырвонай Арміі, Генадзь Сцяцэвіч удзельнічаў у вызваленні Польшчы. У баях за Варшаву быў кантужаны. Шпталіўшыся два месяцы ў шпіталі, зноў ваяваў. Дзень Перамогі сустрэў у Берліне.

А потым было мірнае жыццё. Праўда, для афіцэра Сцяцэвіча яно пачалося толькі ў маі 1947 года. Некаторы час быў сакратаром Расонскага бюро сакрата. Тады і ажаніўся з дзяўчынай з беднай сям'і з суседняй вёскі Янінай. З ёю і пражыў душа ў душу да самай смерці. Выгадавалі двух дзяцей: Славаміру (1948) і Рамана (1951).

Як ужо адзначалася, Сцяцэвіч пацярпеў за спробу дапамагчы рэпрэсаваным каталіцкім свяшчэннікам — быў сасланы ў 1953 годзе ва Ухту. Яго сям'я ў той час жыла ў мястэчку Рось Гродзенскай вобласці. У жонкі не было ніякай спецыяльнасці, а таму пасля ссылі мужа яна з дзецьмі перабіралася, як кажуць, з вады на квас. А калі ссыльнага мужа перавялі на вольнае пасяленне (гэта здарылася праз тры гады пасля высылкі, у 1957 годзе), гаспадыня з дзецьмі вырашыла ехаць на Поўнач да мужа. З таго часу іх сям'я пражывала там.

Генадзь Дзмітрыевіч быў будаўніком, майстрам-шаўцом, тапографам і палявой геофізічнай партыі, майстрам на заводзе жалезабетонных вырабаў, а апошнія дзевяць гадоў перад выхадам на пенсію ў 1980 годзе — інжынерам. Усюды працаваў сумленна, ўзнагароджваўся, быў удастоены ўзнагародаў за выдатныя дзеянні "За перамогу над Германіяй", "Дваццаць гадоў перамогі ў Вялі-

кай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.", "60 гадоў Узброеных Сіл СССР". Акрамя іх, Генадзь атрымаў прэміі, падарункі, удзячнасці...

— А як ён радаваўся, калі ў красавіку 1981-га, за год да смерці, уручылі пасведчанне партызана Беларусі, — расказвае падца Славаміра. — Перад гэтай падзеяй з архіва Мінска прыйшло пацвярджэнне, што Г.Сцяцэвіч сапраўды ў гады вайны партызаніў на гістарычнай радзіме. Вельмі сціплы і сарамлівы быў мой тата, — прадаўчына яна. — Нідзе пра сябе не заяўляў, ніякімі льготамі ўдзельніка вайны ніколі не карыстаўся.

Дарэчы, і Славаміры, і Раману яны з жонкай далі вышэйшую адукацыю. Дачка закончыла Ленінградскі інстытут культуры, а сын — Ухцінскі індустрыяльны інстытут. І цяпер яго дзеці жывуць ва Ухце, абзавяліся сем'ямі. Славаміра доўгія гады кіруе вельмі цікавым у рэспубліцы ансамблем "Ухцінскі сученік", у якім іграе і спявае яе дачка Тэрэза, а таксама ўнучка Ілона.

— Я ганаруся бацькам, — гаворыць Славаміра Генадзьеўна. — Гэта ён прывёў мяне за руку яшчэ ў стары драўляны будынак музычнай школы ва Ухце ў 1957 годзе. Сам у той час будаваў кінатэатр "Дружба" — якраз на супраць музычнай школы. Многія будынкi ў нашым горадзе з'явіліся з удзелам майго таты. Рукі ў яго былі залатыя".

Сцяцэвіч усюды быў душой калектыву. Яго любілі за вясёлы характар і добрае сэрца. Усім, каму мог, дапамагаў словам і справай. І не выпадкова, на заслужаным адпачынку быў выбраны старшынёй садовага таварыства "Прагрэс". Генадзь Дзмітрыевіч ніколі не скардзіўся на жыццёвыя перыпетыі, хаця сэрца ў апошнія гады падводзіла.

Як бачым, лёс беларускага партызана на Поўначы склаўся больш-менш спрыяльна. Памяць пра гэтага чалавека жыве ў сэрцах многіх ухцінцаў. Яму ў верасні гэтага года споўнілася 80 гадоў.

Мітрафан КУРАЧКІН.

толькі факт

ЁН СВЯЦІЎ ЛЮДЗЯМ

Выдавецтва "Марка" Рэспубліканскага дзяржаўнага аб'яднання "Белпошта" выпусціла канверт і марку, прысвечаныя 150-годдзю з дня нараджэння Станіслава Нарбута.

Імя гэтага чалавека добра вядомае на Браслаўшчыне. Станіслаў Нарбут быў адным з першых лекараў Браслава і наваколля, адпрацаваў тут больш за сорок гадоў. Ветлівы, чулы да пацыентаў, ён карыстаўся ўсеагульнай любоўю і павагай браслаўчан. Пра гэта сведчыць факт: яшчэ пры яго жыцці ў Браславе існавала вуліца Нарбутаўская. Станіслаў Нарбут да канца выканаў старажытны дэвіз медыкаў: "Свецячы іншым — згараю сам". У час візіту па хворага ён захварэў і памёр ад запаленай лёгкіх. А перад смерцю прасіў па-

хаваць на Замкавай гары. Жыхары Браслава выканалі гэтую просьбу і на добраахвотныя ахвяраванні ўзвалі на магільны помнік з ліхтаром на вяршыне. Менавіта гэты помнік адлюстраваны на канверце разам з відарасам Браслава ў 30-я гады. А на марцы — партрэт лекара С.Нарбута і будынак браслаўскай лячэбніцы, дзе ён працаваў.

Застаецца дадаць, што аўтар канверта і маркі — мінскі мастак Віктар Сташчанюк.

Яўген КАЗЮЛЯ.

дыпкур'ер

НОВЫ БУДЫНАК ПАСОЛЬСТВА

Новы будынак пасольства Беларусі ў ФРГ, размешчаны ў Берліне, прыняў сваіх першых наведвальнікаў у чэрвені.

Па словах прэс-сакратара Міністэрства замежных спраў Андрэя Савіна, адкрыццё новага будынка значна пашырыла магчымасці дыпрадстаўніцтва пры правядзенні інфармацыйных, культурных і працольных мерапрыемстваў.

Урачыстая цырымонія адкрыцця прайшла ў рамках прыёму з нагоды Дня Незалежнасці Гожыра. Святочны вечар упрыгожыла культурная праграма: невялікі канцэрт, мастацкая выстава і дэманстрацыя калекцыі адзення беларускага мадэльера.

УВЯДЗЕННЕ ВІЗАВАГА ТРАНЗІТУ ПРАЗ ВЯЛІКАБРЫТАНІЮ ДЛЯ БЕЛАРУСІКІХ ГРАМАДЗЯН

Пасольства Вялікабрытаніі ў Рэспубліцы Беларусь афіцыйна паведаміла МЗС, што з 24 чэрвеня 2003 года для грамадзян 16 краін, уключаючы Рэспубліку Беларусь, уводзіцца абавязковая наяўнасць транзітнай візы пры пераездзе праз тэрыторыю Злучанага Каралеўства.

Гэтыя дзяржавы папоўнілі спіс з 21 краіны, у адносінах якіх ужо дзейнічае аналагічны рэжым транзітных віз.

Па інфармацыі Пасольства Вялікабрытаніі ў Рэспубліцы Беларусь, 45 долараў транзітнай візы пасажыр не мяняе ў аэрапорце на тэрыторыі Вялікабрытаніі авіятэрмінал, і 60 долараў, калі ён едзе далей у іншага авіятэрмінала.

Гэтая мера накіравана на скарачэнне колькасці замежных грамадзян, якія прыбываюць у Злучанае Каралеўства і звяртаюцца без дастатковых на тое падстаў па прадастаўленне ім палітычнага прыстаўлення.

Консульскае ўпраўленне ўважліва разглядае сітуацыю ў кантэксце захавання прыныцыпу ўзаемнасці. У якасці магчымых мераў у адказ размова можа ісці аб выраўноўванні сум консульскіх

збораў за прадастаўленне транзітных віз. Консульскі тарыф за транзітную візу для грамадзян Вялікабрытаніі складае 15 фунтаў, або каля 25 долараў. Рашэнне будзе прынята пасля дадатковых кансультацый з брытанскім бокам.

АРГАНІЗАЦЫЯ "ДЗЕЦІ БЕЛАРУСІ" У ІТАЛІІ

28-29 чэрвеня старшыня Пасольства Рэспублікі Беларусь у Італіі прыняў удзел у штогадовым пасяджэнні італьянскай гуманітарнай арганізацыі "Дзеці Беларусі", якая працуе ў найднёвых гарадах Італіі Мадуньё і Бары (вобласць Апулія).

У пасяджэнні таксама ўдзельнічалі мэр гарада Мадуньё Джануэле Раві, прадаўцаў выкарыстанай і заканадаўчай галін улады гарадоў Мадуньё і Бары, кіраўнікі іншых гуманітарных арганізацый з гарадоў Патэрніца, Чарынола, Аранта, Лечэ і Бенярына.

За час сваёй шасцігадовай дзейнасці арганізацыя "Дзеці Беларусі" у Італіі ажыццяўляе праекты па дапамогу і аздараўленне ў Італіі больш за 600 беларускіх дзяцей-сірот з Хоцімска, Мсціслава, Касцюковічаў і іншых рэгіёнаў, якія падвергліся радыяактыўнаму забруджванню. Цяпер арганізацыя пераходзіць да якасна новага этапу супрацоўніцтва з Беларуссю, маючы на ўвазе пашырэнне прыёму дзяцей непасрэдна ў Італіі і ажыццяўленне праектаў па дастаўцы гуманітарных грузаў, рэканструкцыі беларускіх школ-інтэрнатаў, садзейнічэнні культурнаму і адукацыйнаму абмену.

Старшыня пасольства выступіў перад актывам арганізацыі "Дзеці Беларусі" і расказаў аб перспектывах актывізацыі беларуска-італьянскага гуманітарнага супрацоўніцтва і правёў сустрэчы з 39 сем'ямі рэгіёна, якія ўсынавілі беларускіх дзяцей-сірот.

Прэс-служба МЗС.

у лютэрку статыстыкі

НОВАБУДОЎЛЯЎ У ВЁСЦЫ СТАЛА БОЛЬШ

За пяць месяцаў бягучага года ў сельскай мясцовасці здадзена 336 тысяч квадратных метраў жылля, што на 11 працэнтаў больш, чым за аналагічны перыяд мінулага года.

Гэта складае 37 працэнтаў да гадавой праграмы. Як паведаміла вядучы спецыяліст Дэпартаменту інвестыцый і арганізацыі будаўніцтва Мінсельгасхарча Віктарыя Кадыш, у сельскіх гаспадарках Міншчыны ўведзена ў эксплуатацыю 163,4 тысячы квадратных метраў, што складае амаль палову пабудаванага на вёсцы жылля ў рэспубліцы. Сваю ж гадавую праграму будаўніцтва Міністэрства асвоіла на 63 працэнтаў.

Другімі па тэмпах будаўніцтва ідуць гаспадаркі Брэстчыны. У рэгіёне ўведзена крыху больш за 62 тысячы квадратных метраў жылля, што адпавядае 39 працэнтам гадавога задання. Менш за ўсё кватэр пабудавалі на Магілёўшчыне, хаця сродкі гаспадаркам былі выдзелены амаль у поўным аб'ёме. Будаўніцтва ў сельскай мясцовасці, Вікторыя Кадыш адзначыла, што

паспяхова справы ідуць там, дзе ўмела скарыстоўваюць крэдыты і сродкі жыллёва-інвестыцыйных фондаў. Марудна асвойваюць іх на Віцебшчыне і Гомельшчыне. У той жа час асобныя гаспадаркі не могуць выканаць намераную праграму з-за высокай закредытаванасці і адсутнасці ўласных сродкаў. У ліку іншых прычын, якія ўплываюць на тэмпы будаўніцтва, спецыяліст назвала слабую зацікаўленасць у гэтым саміх кіраўнікоў прадпрыемстваў. Да таго ж, у вёсцы нямала пустых старых дамоў, рамонт якіх абыдзецца танней, чым узвядзенне новых. У некаторых раёнах няма чаргі на будаўніцтва жылля.

Вось чаму прапрацоўваецца канцэпцыя далейшага ўдасканалення будаўніцтва жылля ў сельскай мясцовасці.

Таццяна ЛОБАС.

радавод

ФОТА БЕЛТА

АХОЎНІЦЫ ВЕТКІ

Ветэран Настасся НІКАЛАЕВА ў свае маладыя гады змагалася за тое, каб быў вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў яе родны горад Ветка. З любоўю і

пашанай адносіцца да ветэрана Айчынай вайны выпускніца Магілёўскага бібліятэчнага тэхнікума Наталля ЛУФЕРАВА, якая таксама звязала свой лёс з Веткай.

галерэя "брама"

ЗНАКАВАЯ ПОСТАЦЬ

Нацыянальны мастацкі музей правёў навуковую канферэнцыю "Мікалаі Міхалап. Творчасць і дзейнасць".

Асоба Міхалапа — адна са знакавых постацей беларускай культуры — першы дырэктар першай карціннай галерэі ў Беларусі, якая з цягам часу ператварылася ў наш сучасны Нацыянальны мастацкі музей.

Міхалап нарадзіўся ў Мінску, скончыў царкоўна-напрыходскую школу, потым гарадское вучылішча, затым Пецябургскае вучылішча тэхнічнага малявання барона Шцігліца, аддзяленне тонкай мастацкай керамікі і афорты.

Менавіта афорты вучыўся ў выдатнага рускага афартыста Васіля Матэ.

М.Міхалапу было наканавана быць і адным з

заснавальнікаў Мінскага фарфоравага завода ў 50-я гады. Пра яго шматгранную дзейнасць расказаў навуковы супрацоўнік музея Надзея Усва, Алёна Карпенка, дацэнт Беларускай акадэміі мастацтваў Яўген Шунейка. Сваімі ўспамінамі падзяліліся тыя, хто працаваў побач з гэтым мастаком, творцам, арганізатарам, аўтарам шэрагу артыкулаў: Віктар Гаўрылаў, Ірына Ялатамцава і іншыя.

Для зусім маладых мастацтвазнаўцаў, можа, упершыню адкрылася гэтая няпростая, цудоўная, творчая асоба сапраўднага беларускага інтэлігента Мікалая Міхалапа.

кампетэнтна

НЕ ТРЭБА АБУДЖАЦЬ ДРАКОНА

Усяслаў РАКОВІЧ — старшы навуковы супрацоўнік лабараторыі біягеахіміі ландшафтаў Інстытута праблем выкарыстання прыродных рэсурсаў і экалогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, у якой займаюцца праблемамі рэабілітацыі балотных і азёрна-балотных комплексаў. У інстытуце працуюць таксама над, здавалася б, не зусім актуальным для Беларусі пытаннем — азеланнем пустэльніаў. Беларускія вучоныя на аснове торфу, сапрапелю і мікраэлементарнага распрацавалі меліяранты, пасля ўжывання якіх глеба, утрымліваючы мінімальную колькасць вады, здольная даваць максімальны ўраджай.

— Беларускім вынаходніцтвам, — расказвае Усяслаў Раковіч, — зацікавіліся ў Аб'яднаных Арабскіх Эміратах, Кувейце. Нашы супрацоўнікі, у тым ліку загадчык лабараторыі акадэмік Мікалай Бамбалаў, працяглы час працавалі ў пустынях, што знаходзяцца ў гэтых краінах, а таксама ў іншых мясцінах. А пачалося з таго, што пра нашы распрацоўкі даведаліся японцы, праз якіх інстытут атрымаў заказ на правядзенне работ у ААЭ і Кувейце.

— Ці ёсць падобныя меліяранты ў іншых краінах?

— Існуюць меліяранты на аснове розных кампанентаў, але менавіта такога меліяранту, які атрымалі ў нашым інстытуце, няма больш нідзе. Нашым інстытутам распрацаваны таксама розныя іншыя прэпараты, дзе ўжываюцца торф і сапрапелі. Напрыклад, эфектыўна працуе прэпарат, прызначаны для ачышчэння рэчаў ад радыёнуклідаў. Ён таксама можа быць карысным для атрымання ў слабаўзбагачаных уранавых рудах дастатковай колькасці ўрану. За кошт прэпаратаў, вырабленых на аснове гумінавых рэчываў, можна павялічыць выхад урану да 20 працэнтаў.

Наш інстытут займаецца і рознымі пытаннямі экалагічнай накіраванасці. Асабліва актуальным з'яўляецца пытанне трансгранічных пераносаў. Вядуцца работы па ацэнцы забруджвання навакольнага асяроддзя цяжкімі металамі і іншымі забруджвальнікамі. Асабіста я займаюся вывучэннем кругаваротаў азоту і вугляроду ў балотных экосістэмах, а таксама рэабілітацый балот пасля іх асушвання.

— Беларускія калісцы былі краінай шматлікіх балот і вельмі гэтым славілася. А як справы зараз?

— Да моманту, калі пачалася актыўная меліярацыя, калі 14 працэнтаў тэрыторыі рэспублікі займалі балоты,

што складала 2 мільёны 939 тысяч гектараў. Зараз балоты займаюць каля 1 мільёна 700 тысяч гектараў. Прыкладна 1 мільён 300 тысяч гектараў балот асушаны.

На Палессі, дзе пераважаюць неглыбоказалежныя тарфяныя глебы, асушана, відаць, замнога. Там адбыліся нават кліматычныя змяненні — замаразкі альбо засухі, якіх раней не было. Само па сабе балота здольнае кампенсаваць тэмпературу і ўтвараць мікраклімат на прылеглай тэрыторыі. І калі ў Палессі было асушана больш за 50 працэнтаў балот, там адбыліся пэўныя змяненні. Асушаныя балоты — гэта і пажаранебяспечныя тэрыторыі. Увогуле, балота можа само па сабе гарэць гадамі, тлець нават зімой. Прыгадаецца выпадак, калі мы працавалі на водазборы возера Чырволага, балота тлела там каля года.

— А што нашы навукоўцы прапануюць рабіць у такіх выпадках?

— Мы прапануем праводзіць паўторную рэабілітацыю, якая садзейнічае аднаўленню балот, асабліва тых, што не выкарыстоўваюцца ў сельскай гаспадарцы. Балот, выпрацаваных пасля дзейнічання торфапрадпрыемстваў, у краіне шмат.

— Іх можна вярнуць да жыцця?

— Нашы балотныя экасістэмы значна танней аднавіць, чым у многіх іншых краінах Еўропы. Выключэннем з'яўляецца Скандынавія, там іх яшчэ шмат. Так, Францыя і Германія страцілі амаль усе балоты. Немцы лічаць, што, калі былі асушаны нізінныя балоты, якасць вады вакол Берліна і ў самім Берліне пагоршала. Гэта звязана з тым, што, па-першае, балотныя экасістэмы — гэта фільтр, які ачышчае ваду, па-другое, з тымі негатыўнымі працэсамі, што пачаліся ў Германіі 200–250 гадоў таму пасля знішчэння балотных ландшафтаў. У першую чаргу, пачалася дэградацыя нізінных балотаў. Знікла біяраз-

настайнасць. Зараз Беларусь таксама напаткала падобная праблема.

— Ці пагражае Беларусі абязводжванне зямель пасля праведзенай меліярацыі?

— Такая праблема існуе. Яна закранае наша Палессе — Брэсцкую і Гомельскую вобласці. Вядома, што Беларусь падпісала міжнародную Канвенцыю аб апусцэўванні. Казаць, што на Палессі ўжо пустэльніа, — перабольшанне. Але прыкметы апусцэўвання відавочныя. Там з'явіліся дэградзіраваныя землі. Мы лічым, што за кошт менавіта асушэння больш чым пяцідзесяці працэнтаў неглыбоказалежных балот адбыліся працэсы паскоранай мінералізацыі. Каля 200 тысяч гектараў асушаных тарфяных радовішчаў канчаткова дэградзіравалі, і на паверхню выйшлі падсілкавыя пароды. На такіх тэрыторыях весці сельскую гаспадарку практычна немагчыма. Гэта вельмі затратны механізм.

— Беларускія балоты называюць лёгкімі...

— Балоты маюць біягенны і геалагічны кругаворот. Іх функцыі выводзяць вуглякіслы газ з атмасферы, ператвараць яго ў вуглярод і захоўваюць у торфе, што вельмі важна для нас і для ўсёй Еўропы. Асабліва актуальна гэта ў даны перыяд, калі частымі сталі паводкі і іншыя катаклізмы.

— Што трэба рабіць, на вашу думку, ў паводканебяспечных рэгіёнах?

— Трэба пакідаць балоты ў поймах рэк. Балота здольнае акумуляваць залішнюю вільгаць, а ў сухую пару года аддаваць яе. Меліярацыя сама па сабе перакладаецца з лацінскага як паліпшэнне. Яна ў нас была праведзена не зусім карэктна. На меліярацыйных аб'ектах павінна быць невялікае вадасховішча, каб у сухі перыяд па сістэме каналаў падаваць ваду. У той жа час вадасховішча перакрывалася б шлюзам, калі было занадта многа вады. Гэта была б сістэма, якая завецца меліярацыяй, а не асушэннем. У нас зараз існуе праблема аднаўлення такіх сістэм.

Балота чапаць проста так нельга. Гэта тое самае, што разбудзіць спячучага дракона — адбудзецца вялізны выкід вуглякіслага газу ў атмасферу, што павялічвае парніковы эффект. Ужо відавочна, паводкі — праблема XXI стагоддзя. Чалавецтва за ўсё павінна плаціць.

Наталля БОГУШ.

нататкі з нагоды

“ПЕРШААДКРЫВАЛЬНІКІ” СТАРА-БАРЫСАВА

(ПАСЯСЛОЎЕ ДА МІЖНАРОДНАГА ДНЯ ПАМЯЦІ І ЮБІЛЕЙНЫХ МЕРАПРЫЕМСТВАЎ, ЯКІЯ АДБЫЛІСЯ НА БАРЫСАЎШЧЫНЕ)

Госці Барысава — нашы суграмадзяне і іншаземцы, якія наведвалі горад у час юбілейных урачыстасцей і Міжнароднага дня памяці, не маглі не падзяліць радасці і захаплення барысаўчан у сувязі з вялікімі зменамі, што адбыліся тут у апошнія гады. Праведзена вялікая, у многім унікальная работа, якая сведчыць пра тое, што наш народ захаваў высакароднае пачуццё гістарычнай памяці.

У час падрыхтоўкі да 900-годдзя Барысава і 190-годдзя гістарычнай бітвы на Бярэзіне на Барысаўшчыне былі ўзведзены і адрэстаўраваны многія помнікі: ахвярам трагедыі 1812 года, савецкім воінам-вызваліцелям, воінам-інтэрнацыяналістам і іншым. Гараджане ў поўнай меры аддалі свой маральны доўг заснавальніку горада — князю Барысу. Надзвычай прыгожы помнік пастаўлены каля такога ж прыгожага храма — Васкрасенскага сабора.

На юбілейных мерапрыемствах і Міжнародным дні памяці ўшаноўвалі замежных гасцей, ганаровых грамадзян горада, перадавікоў вытворчасці, а таксама ўспаміналі людзей розных нацыянальнасцей, у тым ліку барысаўчан,

якія сталі бязвіннымі ахвярамі шматлікіх ваенных трагедый. На жаль, у ходзе гэтых мерапрыемстваў застаўся амаль не заўважаным падзвіг двух вучоных — першаадкрывальнікаў старажытнага горада. Жыццё і прафесійную дзейнасць В.Тацішчава (1686–1750) і нашага сучасніка Г.Штыхава аддзяляюць амаль тры стагоддзі. Але ў іх біяграфіях шмат агульнага. Прысвяціўшы жыццё служэнню Айчыне, яны спазналі на сваім вяку не толькі войны і трагедыі, што спадарожнічалі ім, але і найвялікшыя пераўтварэнні ўсяго ўкладу жыцця народа. Значэнне адкрыццяў, зробленых гэтымі вучонымі, не змаглі па заслугах ацаніць ні іх сучаснікі (тры стагоддзі і тры дзесяцігоддзі таму адпаведна), ні нашы суграмадзяне, якія ўдзельнічалі ў Міжнародным дні памяці і юбілейных мерапрыемствах. Тут дарэчы будзе заўважыць, што грандыёзнае свята, прысвечанае юбілею Барысава, магло б і не адбыцца, калі б Тацішчаў і Штыхаў (кожны па-свойму) не адкрылі нам старажытныя тайны гэтага горада.

Дзякуючы маладому паплекніку Пятра і і яго цікавасці да гісторыі свайго радзімы (род Тацішчавых паходзіць са смаленскіх князёў), мы змаглі да-

ведацца пра заснаванне ў 1102 годзе горада Барысава, а таксама іншыя значныя падзеі ў гісторыі Полацкай зямлі. Сёння мы не валодаем дакладнай інфармацыяй аб знаходжанні Тацішчава ў гарадах Беларусі, у тым ліку ў Барысаве. Аднак можам сцвярджаць, што будучы гісторык неаднаразова быў на тэрыторыі Беларусі. Вядома, што ён, напрыклад, удзельнічаў у ваявых дзеяннях у час Паўночнай вайны, у фарміраванні Полацкага і Смаленскага драгунскіх палкоў, у адукацыі іх маладых ратнікаў... Подзвігі Тацішчава на вайне, уключаючы і Палтаўскую бітву, былі па заслугах ацэнены першым імператарам Расіі. Гэтага, на жаль, нельга сказаць пра яго наступныя навуковыя дасягненні. Між іншым працы Тацішчава і сёння застаюцца практычна адзінай крыніцай, з якой мы чэрпаем звесткі пра многія падзеі, што датычаць гісторыі нашай краіны. Не з'яўляецца выключэннем і старажытная гісторыя Барысава.

Але сцвярдженне Тацішчава, што горад Барысаў заснаваны ў 1102 годзе, магло, у лепшым выпадку, застацца помнікам гістарычнай літаратуры, калі б яго дакладнасць не была па-

верджана вынікам шматгадовай напружанай працы археолага Георгія Штыхава і яго калег. У 1968–1971 гадах археалагічныя даследаванні, праведзеныя пад кіраўніцтвам Штыхава (на гарадзішчы ў Стара-Барысаве было даследавана больш за 200 квадратных метраў, на селішчы — каля 100 квадратных метраў), далі магчымасць адказаць на пытанні, што хвалівалі некалькі пакаленняў вучоных. Галоўнае з іх: старажытны горад першапачаткова ўзнік на тэрыторыі, якая сёння належыць Прыгараднаму сельскаму Савету Барысаўскага раёна, дакладней, яго цэнтральнай частцы — Стара-Барысаву. Тут і ў наваколлі таксама праходзілі святочныя юбілейныя і іншыя мерапрыемствы, у тым ліку прысвечаныя Міжнароднаму дню памяці. У іх прымаў удзел і доктар гістарычных навук Г.Штыхаў. Яго расказ пра гісторыю горада стаў адкрыццём для моладзі, якая прысутнічала ў мясцовым Доме культуры. Хочацца спадзявацца, што пасля праведзенага на тэрыторыі Барысаўскага раёна Міжнароднага дня памяці для моладзі стануць асабліва памятнымі месцы знаходжання князя Барыса, іншых улада-

роў Полацкай зямлі і вялікіх княстваў — Літоўскага і Маскоўскага, а таксама шэрагу вядомых вучоных і военачальнікаў, у тым ліку Напалеона. Жыхары Барысаўшчыны мяркуюць, што тут павінны прайсці міжнародныя і рэспубліканскія турыстычныя маршруты, што аб'екты гэтых маршрутаў будуць добраўпарадкаваны таксама, як і горад Барысаў. Па словах старшыні аргкамітэта Міжнароднага дня памяці Г.Новікава, “такія мерапрыемствы павялічваюць прыцягальнасць нашай краіны для замежных і айчынных турыстаў”.

Магчыма, барысаўчане і мясцовыя органы ўлады, пачаўшы новае стагоддзе ў гісторыі горада, будуць больш уважлівымі да таленавітага вучонага — Георгія Штыхава, адна з кніг якога, прысвечаная гораду на Бярэзіне, а таксама памятным падзеям 1812 года (“Друцк і Барысаў да юбілеяў старажытных гарадоў”. Мн., 2002), яшчэ не дайшла да зацікаўленага чытача. Любоў да гісторыі свайго Айчыны выхоўваецца, як вядома, не толькі аднаўленнем помнікаў і добраўпарадкаваннем населеных пунктаў, у якіх мы жывём, але і павагай да ветэранаў, канкрэтных людзей. Адзін з іх Г.Штыхаў — сціплы чалавек і вядомы вучоны, які стаў “першаадкрывальнікам” старажытнага горада Барысава.

Георгій ЛЯНЬКЕВІЧ, навуковы супрацоўнік.

на карце радзімы

Аляксандр РОГАЛЕЎ, доктар філалагічных навук.

Вядомы беларускі географ Вадзім Жучкевіч, які стаяў ля вытокаў навуковага апісання беларускіх геаграфічных назваў (тапаніміі), пры спробе растлумачыць паходжанне назвы райцэнтра Віцебшчыны, гарадскога пасёлка Лёзна абавіраўся, у прыватнасці, на так званую "народную этымалогію". На думку даследчыка, у назве Лёзна можна бачыць гукавую перапрацоўку прыметніка лозны, лознае, утворанага ад слова лаза. Ці на самай справе Лёзна, як часам гавораць мясцовыя старажылы, — гэта "лозна мясцовасць", "месца, якое зарасло лазой"?

Уласна моўныя, лінгвістычныя крытэрыі не дазваляюць згаджацца з такім тлумачэннем, бо ненатуральнае гукавое змяненне ў складзе геаграфічных назваў звычайных, добра вядомых паўсямясна слоў, да якіх належыць і слова лаза, з'яўляецца малаверагодным. На ўсходнеславянскай тэрыторыі сустракаецца няглыба найменняў урочышчаў, рэчак, ручаёў, балот і нават населеных пунктаў тыпу Лаза, Лазіна, Лазіцы, Лазавы, Лазоўка і г.д.; у Югаславіі і Балгарыі ёсць рэчкі пад назвай Лозніца, аднак нідзе слова лаза не змяняецца ў "лёзу". Тым не менш, мы не можам адхіляць абсалютнасць такога пазамоўнага факта, як... наяўнасць зараснікаў лазы на месцы сучаснага пасялення Лёзна ў мінулым. Усё магчыма быць, але слова лаза ў аснове назвы, якая нас цікавіць, не ляжыць. Гэта адназначна!

Яшчэ адно мясцовае паданне звязвае назву Лёзна (у афіцыйным напісанні — Лозна) з прозвішчам братаў Лознавых, якія быццам бы пасяліліся ў свой час на месцы будучага мястэчка. У гэтай версіі, аднак, пераблытанне прычына і вынік. Справа ў тым, што прозвішча Лознаў утварылася ад назвы пасялення Лозна, Лёзна, а не наадварот.

У кнізе М.Бірылы "Беларуская антрапанімія" згадваецца таксама прозвішча Лёзны. В.Жучкевіч, а за ім і лёзенскі краязнаўца С.Смальянаў бралі пад увагу, відаць, як гэтае прозвішча, так і выраз "лёзныя людзі", які В.Жучкевіч адшукаў у пісьмовых дакументах XVI стагоддзя, а І.Смальянаў — у кнізе Яна Баршчэўскага "Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях", калі спрабавалі, кожны незалежна адзін ад аднаго, патлумачыць назву Лёзна. В.Жучкевіч лічыў "лёзных людзей" пэўнай сацыяльнай групай насельніцтва сярэднявечных гарадоў, але ніяк не агавораў іх сувязь з абставінамі ўзнікнення Лёзна. І.Смальянаў мяркуе, што згаданых намі легендарных "братоў Лознавых" якраз і называлі "лёзнымі людзьмі", г.зн. "чужымі, нетутэйшымі".

Выраз "лезные люди" зафіксаваны ў "Словаре древнего актового языка Северо-Западного края и Царства Польского" Гарбачэўскага (1874) у значэнні "людзі гуляшчыя, гультаі, якія не маюць ні аселасці, ні заняткаў; збеглыя сяляне". Аднак сугучасць данага выразу, які ў старабеларускіх помніках з'явіўся ў выніку польскага моўнага ўплыву (хоць польскае слова "люзны", "людзі люзны", хутчэй за ўсё, паходзіць з нямецкай мовы), і назвы Лёзна трэба лічыць вы-

аграфічныя назвы. У запісах па-руску мясцовых тапонімаў маюцца "ўкрапіны" польскіх і беларускіх гукавых (радзей) марфалагічных элементаў (польскіх — таму што землямеры карысталіся польскімі картамі і спісамі, беларускіх — таму што выпускнікі кадэцкіх карпусоў прыслухоўваліся да мясцовага вымаўлення назваў). Але ж у выпадку з Лёзна вызначальнымі аказаліся не польскія карты і не мясцовае вымаўленне, а... традыцыі рускай арфаграфіі. Справа ў тым, што рускія землямеры паслядоўна ўжывалі на месцы літары "ё" "двухписьменное начертание из и и о", якое рэкамендаваў "употреблять в нужных случаях" яшчэ М.Ламаносаў. Літара "ё", якую прапанаваў М.Карамзін, нават у другой чвэрці XIX стагоддзя яшчэ не стала звычайнай. Вось чаму, напрыклад, у "Новом и полном географическом Словаре Российского государства, или Лексиконе...", выдадзеным у Маскве ў 1788–1789 гадах у шасці тамах пад агульнай рэдакцыяй Л.Максімовіча, сустракаецца напісанне "Лозно" (цікава, што "Лозно" пазначана як мястэчка Магілёўскага намесніцтва ў Бабінавіцкім павеце з адной уніяцкай царквой; іншых звестак пра Лёзна ў "Лексиконе" няма).

Даследчыца З.Рубцова называе напісанні тыпу "Лозно", "Миоры", "Миотча", "Биордо", "Тиосто", якія захаваліся да нашых дзён, "арфаграфічнымі атавізмамі". Заўважым, што польскія арфаграфічны ўплыў у выпадку з "Лозно" выключаны, паколькі гук "л" у польскай мове — паўмяккі, сярэднеўрапейскі. Дарэчы, у польскіх дакументах, згодна з паведамленнямі В.Жучкевіча ў "Кратком топонимическом словаре Белоруссии", маецца якраз напісанне "Лозно" (Lozno), што пацвярджае нашы думкі.

Цікава адзначыць, што і ў такім аўтарытэтным выданні, як "Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Т. IX. Верхнее Поднепровье и Белоруссия" (С.-Пб., 1905) пазначана форма "Лёзно", а не "Лозно" ("взялае гандлёвае мястэчка Лёзно"). Змяненне ў транскрыпцыі назвы тлумачыцца тым, што ў пачатку XX стагоддзя (а дакладней, з 18 сакавіка 1904 года) пры імператарскім рускім Геаграфічным таварыстве пачала дзейнічаць спецыяльная транскрыпцыйная падкамісія, якая шукала шляхі для найбольш дакладнай перадачы па-руску нацыянальных назваў на абшарах Расіі. У падкамісіі працавалі не толькі буйныя географы, але і вядомыя мовазнаўцы. Думаецца, што напісанне "Лёзно" ў адзначанай гісторыка-геаграфічнай працы з'явілася не па прычыне ўкаранення ў рускай арфаграфіі літары "ё", а як вынік рэкамендацый спецыялістаў, якія кіраваліся навуковым падыходам і лічылі, што перадача геаграфічных назваў "павінна быць вольнай ад усялякіх дэнацыяналістычных імкненняў" (словы лінгвіста І.Бадуэна дэ Куртэнэ). У далейшым, на жаль, гэтых рэкамендацый не прытрымліваліся.

уражанне

ПАЎСТАНАК ЗА ГОРАДАМ

Аднойчы са знаёмым гродзенскім мастаком разбіралі стос акварэльных рэпрадукцый землякоў. Сярод іх аніяк не зубляліся, а, наадварот, вылучаліся і гучалі творы Вікенція Ражко.

— Ды там жа амаль усе мастакі агулам — акварэлісты, — дасведчана і, мяркую, трохі паблажліва зазначыў ён, разглядаючы ліст з подпісам "Куток старога Ваўкавыска" і, удакладняючы, паचाў пералічваць: І.Станіслаў Кузьмар, і Аляксандр Папоў...

Трохі пазней па дарозе ў Ваўкавыск — трэба ж такому здарыцца якраз у той дзень — размінуўся не толькі з сустрэчнымі краявідамі (увага! Яны — донары акварэлістаў), але і з творамі памянёнага жывапісца з Ваўкавыска, якія на колах кіраваліся ў Гродна на адкрыццё выставы, прысвечанай 200-годдзю слаўтага земляка Ігната Дамейкі. Але, як і належыць, тая наша нестыкоўка з імі цалкам кампенсавалася сустрэчай з самім мастаком і допускам у яго запіскі (не скажам шыкоўнай, хутчэй, прывабнай сціпласцю) майстэрні на ўкраіне райцэнтра.

Перад разглядам, калі хочаце, далёка не са стучым інтарэсам да твораў гаспадара перад вачыма настойліва паўставаў даўнейшы з іх — "Размова". Не ведаю, як лічыць сам аўтар, але нійначай твор з тых, якія ўжо сваёй прысутнасцю ў полі зроку вызначаюць почырк, манеру, а калі сказаць гучней і самавіцей, светапогляд таго ці іншага мастака. У нашым выпадку "Размова" выклікае да сябе давер, бо, даруецца за каламбур, яго ж і аддае напавяр усяму людству.

А хто паспрачаецца: такая ўзаемнасць і павінна быць вызначальнай для творцы. Ды, зрэшты, гэта ўжо банальна і казана-пераказана. І тым не менш, дзве жаночыя постаці сярод зімы на гарадской завейнай вуліцы аніяк не знікаюць, а, наадварот, трывала ўсталяваліся на акварэльнай тканіне Вікенція Ражко. І яны вабяць...

Не пашкодзіць і такое недакучлівае адхіленне. На мастацка-графічным факультэце Віцебскага педінстытута В.Ражко быў гадванцам Фелікса Гумена. А гэта значыць, прайшоў выдатную школу знакамитага айчыннага акварэліста і выхавальніка, якому ўдзячны за благаслаўленне шмат хто з вядомых сёння жывапісцаў. І ў тым ліку выкладчык Ваўкавыскага педагагічнага каледжа Вікенція Ражко.

Але вернемся ў майстэрню, да нашай першапачатковай зацікаўленасці. Яна палягае якраз на адметных па сваёй сутнасці пейзажах мастака, перавага якіх над амаль выпадковымі партрэтамі ці бытавымі кампазіцыямі майстра відавочная. Мімаходзь заўважым,

што некаторыя з іх, праўда, не так часта, як хацелася б, пабывалі на выставах у Расіі, Польшчы, айчынных залах — само сабой.

І вось яны перад вачыма. "Трывожная ноч", "Адліга", "Пасля дажджу", "Сакавік" — зроблены з націскам на тое, што, каб і не хацеў, дык адчуеш: роднае наваколле нібы само па сабе аддае свае шчодрасці мастаку і нічога не патрабуе ўзамен. "Легенда аб горадзе", "Краявід з храмам", "Куток старога Ваўкавыска" — яўна адрасныя лісты, але іх канкрэтнасць і накіраваная абазначанасць для вока ні ў якім разе не заніжаюць іх захопленасці і поўнага гучання. На "Краявідзе з чапляй", а потым на "Дарозе" мастак спыняецца асобна. Справа ў тым (і тое кідаецца ў вочы), што ён любіць і напоўніцу выкарыстоўвае фарбы стрыманыя, сціпаныя. Дык вось у першай акварэлі амаль адной зялёнай стварыў невялікі чуд — і разгадаць яго трэба спакваля, каб потым чешыцца сваім адкрыццём. Другая ("Дарога"), па прызнанні аўтара, аказалася для яго ж нейкім душэўным "выбухам", а таму і азвалася фарбамі, імкліваасцю — яна дыхае роднай прасторай разам з творцам.

У Вікенція Ражко дзесяткі вартых і, несумненна, зробленых таленавітай рукою твораў. Дарэчы, мастак ні пры якіх абставінах і складанасцях не збываў іх, і можа з-за сваёй упартасці не збіраецца гэта ў бліжэйшы час рабіць. Не будзем варажыць, гэта прыхамаць ці, даруецца, дзівацтва аўтара ў наш даволі сквапны час. Як кажучы, гаспадару і творцу відней: не асуджаць жа яго з наскоку і без прычыны.

А з пейзажамі В.Ражко, якія ад'ехалі ў абласны цэнтр, давалася ўсё-такі сустрэцца на дамейкаўскай выставе. І пэўна ж, выпадкова яны там "выступілі" ананімна — без аўтарства, без назвы. Але ўсё ж пазнаваліся: абліччам, почыркам, музыкай. І назвы нават без блакнотнага запісу самі па сабе ўспомніліся — "Восеньскі настрой" і "Зялёны дзень".

Ёсць у Вікенція Ражко калі казгагарычна не вызначальны, дык і не заняваны твор — "Паўстанак". Здавалася б, блізкае, знаёмае, але бачыцца нібы ўпершыню. І калі хочаце, на акварэльнай дарозе мастацтва ёсць таксама і прычэпальны паўстанак Вікенція Ражко, чый зрок і пэндзаль там не маркоцяцца.

Юрка ГОЛУБ.

НА ЗДЫМКУ: В.Ражко. "Паўстанак".

ЛЁЗНА

жыццёвыя сюжэты

ЗАЎСЁДЫ ШУКАЙЦЕ, ЧАМУ РАДАВАЦЦА

Радасце! Яе Вялікасць Радасце! Спадарыня вельмі жаданая ў кожнай сям'і і ў кожным сэрцы. Гэта вялікае свята, калі яна за- хоча вас наведваць... А калі не? А калі адзін смутак змяняе другі? Калі цяжар цісне душу і ўжо, здаецца, няма аніякай надзеі? Што тады, калі жыццё амаль абрыдла?.. Калі... Калі... Калі... І вось, калі ласка, знаёмцеся — Саша Гушча, 16-гадовая дзяўчынка. Яе прымаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, віншаваў Прэзідэнт ЗША. Яна мае медалі ад Патрыярха ўсяе Русі Аляксія II, ад Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта і шмат іншых узнагарод. Чым жа заслужыла гэтая дзяўчынка столькі ўвагі такіх высокапаважаных асоб?

Спадзяюся, што чытач памятае пра 11-месячнае дзіця, якое ледзь не згарэла ў агні. Але сям'я і краіна разгарнулі такую барацьбу за яе жыццё, што, дзякуючы Богу, Саша ўжо ў 9 класе і марыць не пра адну, а нават... пра дзве вышэйшыя адукацыі.

Але ж пра мары мы пагаворым потым. Спачатку быў цяжар. Безнадзейнасць... Боль...

Калі Гасподзь хоча дапамагчы каму-небудзь, ён пасылае слуг сваіх на дапамогу тым, хто кліча.

А бацькі клікалі, маліліся, звярталіся, прасілі, шукалі дапамогі. І дапамога прыйшла, нават з-за акіяна. Ад амерыканкі беларускага паходжання Ірэны Каляды.

...34 аперацыі перажыла Саша. Удумайцеся: 34 разы нож хірурга паласаваў і паласаваў тварык, ручкі і галоўку дзіцяці. На самай справе тварыка ў 11-месячнай Сашы не было. Былі толькі вочкі, якія дзіцятка неяк паспела закрыць ручкамі. А ручкі згарэлі, пальчыкаў няма...

...У ЗША ўрачы рабілі ўсё, каб дзяўчынка магла не толькі жыць, але і быць... незалежнай у штодзённым жыцці.

І вось, прыляцеўшы са ЗША ў Беларусь, я вырашыла асабіста пазнаёміцца з Сашай і яе сям'ёй, бо ў ЗША мы размаўлялі толькі па тэлефоне. Я ўбачыла нармальную, высокую, з прыгожымі сумнымі вачыма, са слядамі вялікіх апалін і шрамаў на твары, дзяўчынку. Цікавую. Неардынарную.

Але перш за ўсё слова мае маці Сашанькі, спадарыня Наталля Гушча.

— Пасля Госпада Бога ў нашым жыцці і нашай сям'і ёсць жанчына, Чалавек з вялікай літары, спадарыня Ірэна Каляда. Гэта дзякуючы ёй, мы мелі магчымасць зрабіць 34 аперацыі ў ЗША. Тут, у Беларусі, нам прапанавалі аддаць дачку ў дзіцячы дом. Каб... адным словам, каб менш клопатаў. Але Бог хацеў іншага... "Стукайце! І вам адчыняць", — сказаў Хрыстос.

І мы стукалі. Стукалі ў кожныя дзверы. У кожнае сэрца. І, ведаецца, адчыніліся!.. Адчыніліся дзверы Беларускага дзіцячага фонду, сэрцы амерыканцаў і, у прыватнасці, урача Кэрбі, які прыслаў запрашэнне на лячэнне ў ЗША. А ўсе расходы аплачвала спадарыня Ірэна Каляда. Акрамя таго, купляла Сашы падарункі, прысылала грошы на дробныя расходы, аплачвала дарогу ў Амерыку і назад у Беларусь.

Але ж гэта будзе потым... Спачатку мы звярнуліся да аднаго ўрача па дапамогу, а ён нам сказаў: "Калі яна вырасце, прак-

ляне мяне за тое, што я ратаваў яе, а вас — што прасілі мяне. Яе твар ужо ніколі не будзе нагадваць чалавечы аблічча..."

І праўда, калі аднойчы мы з Сашанькай заходзілі ў аўтобус, то нехта, гледзячы на маю дачку, сказаў: "Ты што, ад сабакі нарадзілася?"

...Нялёгкі быў час. Нялёгка была доля ў нашай сям'і...

Звярталася да ўрача: "Міленькі, любанькі, зрабіце што-небудзь... Выратуйце Сашаньку хоць вочкі..."

...Шмат прыйшлося перацяраць дзяўчынку... Ёй зрабілі аперацыі на ручках, з рабынкі вырасталі... носік. Адкрылі вочкі. Прарэзалі роўкі. Аднавілі частку валосікаў на галаву... Адным словам, 34 разы аперывалі. Аплачвала ж усё, дай ёй Бог здароўя, спадарыня Ірэна Каляда.

Пакуль я размаўляла з Наталляй, Саша нешта малявала. Я спыталася пра малюнак. Вочкі ў дзяўчынку загарэліся. Паглядзеўшы ўважліва на мяне, яна ласкава адказала:

— Гэты малюнак для спадарыні Ірэны Каляды. Яна для мяне як другая мама.

— А што трымала і трымае цябе ў жыцці, Саша? — пытаюся ў дзяўчынку.

— Бог. Бацькі. Ірэна Каляда. Усе, хто дбаў, рупіўся хоць якім-небудзь чынам дапамагчы нам. І таму я маю шмат падстаў для радасці. І заўсёды шукаю, чаму радавацца. Заўсёды. І нават, калі ідзе дождж. Змокну, змерзну, але сама сабе: "Вось і добра! За тое кветкаці вадзіцы нап'юцца, прарастуць хутчэй, і будуць людзі цешыцца, гледзячы на іх... А каб дожджыку не было..." І тут лаўлю сябе на думцы, што ўжо не так змерзла...

Праўду кажучы, іншым разам пагляджу на прыгожых дзяўчынак з такімі чароўнымі тварыкамі і падумаю: "Чаму Гасподзь Бог выбраў мяне на такія пакуты?.. І прымушаю гэтую думку выціснуць іншай: "А затое колькі прыгожых сэрцам людзей я ведаю, добрых, добразычлівых, колькі сапраўдных сяброў у мяне. Маю магчымасць выказаць сябе праз малюнак. Маю душу непашкоджаную..." (Адзін з Сашыных малюнкаў стаў каляднай паштоўкай у ЗША). І ціха Яму памалюся з падзякай...

— А як ты ўяўляеш Госпада? Сашанька падняла вочы, нібы кагосьці ўбачыла, і ціха загаварыла:

— Гасподзь Бог — гэта вялікая Божая, чыстая, белая энергія, якая творыць любоў і прыгажосць, дае жыццё... І калі мы сутыкаемся з ёю ў думках або ў малітвах, то атрымліваем сілу. Вось гэта сіла і ёсць крыніца жыцця.

— А як ты ўяўляеш сваю будучыню?

— Па-першае, чалавек заўсёды мусіць вучыцца. І я не выключэнне. Пасля 9 класа пайду ў каледж... Там 10 і 11 класы скончу. У каледжы буду вывучаць замежныя мовы: англійскую і італьянскую. Потым плану пастануць ва ўніверсітэт замежных моў. Потым — праца. І ўжо зусім потым нейкім чынам хачу атрымаць другую вышэйшую адукацыю. Па псіхалогіі. Рэабілітацыйнай псіхалогіі. А рэабілітацыйнай таму, што каму, як не мне, дапамагчы іншым, тым, хто перажыў або перажывае нейкія траўмы, трагедыі, цяжкія як маральныя, так і фізічныя. Мне гэта больш зразумела, бо я сама прайшла праз пекла.

— А як гэта ўвязваецца з замежнымі мовамі?

— Я бачу сябе супрацоўніцай нейкага дабрачыннага фонду і спадзяюся, што веды замежных моў будуць вельмі патрэбныя. Дзякуючы таму, што шмат разоў была ў ЗША, я не губляла часу. Пакуль мяне аперывалі і лячылі, я вывучала англійскую мову. Такім чынам, ведаючы мовы і будучы рэабілітацыйным псіхалагам, я буду старацца ў кожным асобным сумным выпадку рабіць усё магчымае, каб дапамагчы падняцца духам таму, хто ўпаў, хто згубіў сябе, хто ў безнадзейным стане...

Аднойчы лёс звёў мяне з чалавекам, які не мог хадзіць, а толькі сядзеў ці ляжаў. Так здарылася, што я пераканала яго радавацца таму, што мае магчымасць сядзець! Бо магло б быць горш... Не меў бы магчымасці рухацца...

А тыя, хто наогул не могуць сядзець, няхай радуецца, што маюць магчымасць маліцца Богу, бачыць сонейка, неба, людзей... Няхай складаюць вершы Богу, малітвы. Бо калі чалавек творыць малітву, ён дакранаецца да крыніцы радасці і сапраўднага, вечнага шчасця...

Гасподзь Бог паслаў мне такіх бацькоў, якія не адракліся ад мяне, спадарыню Ірэну Каляду, якая ставіцца да мяне, як і мая родная маці. Я хачу вярнуць ім і ўсім, каму неабходная дапамога, ўсім людзям цяпло, якое я атрымала, вярнуць, памножыўшы на ўсе мае сілы. І нейкім чынам быць карыснай маёй краіне...

А яшчэ... Добра было б змяніць неяк людскія думкі... Мне давялося сустракацца з абыякавымі, не зацікаўленымі нічым, акрамя сваёй карысці, людзьмі... Мне хацелася б укласці ў думкі ўсіх, што ў жыцці ёсць нешта больш важнае, каштоўнае, вышэйшае.

І калі яны будуць радавацца, аддаўшы не непатрэбнае, а менавіта тое, што ім самім патрэбна, тады яны адчуваюць асалоду Божай міласці, як мне здаецца, адчуваюць спадарыню Ірэна, мае бацькі і тыя, хто, не шкадуючы сябе, шчыруюць на ніве дабрачыннасці!

... Калі артыкул быў гатовы, я даведалася, што Сашанька Гушча хутка прыедзе ў ЗША аж на 7 месяцаў, дзе яе чакаюць новыя выпрабаванні і новыя аперацыі, аплачваюць якая будзе ўсё тая ж спадарыня Ірэна Каляда.

Вацлава ВЯРБОЎСКАЯ.

Кліўленд, ЗША.

весткі з суполак

ЛАТВІЯ. ДАЎГАЎПІЛС

«УЗДЫМУ» — 10!

Свой юбілейны дзень беларускае культурна-асветніцкае таварыства Даўгаўпілса «Уздым» пачало з чытання ў універсітэце на тэму «Настайнікі — беларусы Латгаліі». Студэнты спецыяльна беларускай мовы падрыхтавалі 15 дакладаў на беларускай і польскай мовах. Як адзначылі выкладчыца беларускай мовы Таццяна Бучэль, загадчыца кафедры агульнага мовазнаўства Наталля Трафімава і выкладчыца польскай мовы Марыя Радзевіч, усе даклады былі вельмі цікавыя, але асабліва змястоўнымі прызнаны даследаванні пра настайнікаў Даўгаўпілскай дзяржаўнай беларускай гімназіі і вядомых грамадскіх дзеячаў Паўліну Мядзёлку, Канстанціна Езавітава і Сяргея Саха-рава.

Затым у гарадской думе адбылася сустрэча пасла Рэспублікі Беларусь у Латвіі Вадзіма Ламкова, саветніка-пасланніка Рэспублікі Беларусь Віктара Іванова і консула ў Даўгаўпілсе Мікалая Камышыка з кіраўніцтвам горада. Як расказаў В.Ламкоў, яго візіт у Даўгаўпілс выклікалі дзвюма прычынамі. Па-першае, каб акрэсліць мерапрыемствы па далейшым развіцці ўзаемавыгадных сяброўскіх адносін Латвіі і Беларусі. Інтэрэс беларускіх дыпламатаў ужо знаходзіць практычнае рашэнне — у Даўгаўпілсе адкрыты магазін па продажы беларускага абутку, ва ўніверсітэце студэнты маюць магчымасць вывучаць беларускую мову, усямерную дапамогу знаходзіць беларускае таварыства «Уздым». Адбыўся візіт у Даўгаўпілс прадстаўнікоў Глыбоцкага малочна-кансервавага камбіната, каб знайсці магчымасць рэалізаваць сваю прадукцыю ў Латгаліі.

А другая нагода для візіту дыпламатаў — юбілей «Уздыму». Яго афіцыйная частка пачалася з віншавання ўздымаўцаў як ад імя дзеючых прадстаўнікоў МЗС Беларусі, так і ад тых, хто дапамагаў ствараць таварыства — першага генеральнага консула

ПОЛЬШЧА

НАЙБОЛЬШАЯ ВАРТАСЦЬ — ГЭТА ЛЮДЗІ

У Гайнаўскім беларускім музеі адбылася выстава вядомага беларускага мастака Васіля Шаранговіча. Яе арганізавалі Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку, Музей сучаснага мастацтва ў Мінску, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

На выставе былі прадстаўлены ілюстрацыі да твораў двух Міцкевічаў, двух песняроў, якіх нарадзіла беларуская зямля: Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» і Якуба Коласа (Кастусь Міцкевіч) «Новая зямля», а таксама аўталітаграфіі, прысвечаныя тэме спаленых вёсак, акварэлі прыгожых беларускіх краявідаў. Выставу наведвала больш за 2 тысячы асоб. Сёння ў музеі можна азнаёміцца з шэрагам розных выстаў: «Заклік Пушчы» — мастацтва Віктара Кабаца і разьба Уладзіміра Мусько; фотавыстава «Свет дзяцінства вачамі дарослых», этнаграфічная — «Ткацтва», пад-

рыхтаваныя Наталляй Герасімоў; фотавыстава «Святая Гара Афон», падрыхтаваная Збігневам Дзванкоўскім і выдавецтвам «Брацкі».

Цешыць тое, што маладыя і здольныя людзі спрабуюць свае сілы на ніве культуры, музейнай справы. Хочацца адзначыць ініцыятыўных людзей, якія дапамагаюць ажывіць музей: Нэля Шчука, Эва Мароз-Кэчыньска, Анэта Красько, Артур Заброцкі, Аляксей Харкевіч і іншыя.

Тэкст і фота Віктара БУРЫ.

НА ЗДЫМКУ: на адкрыцці выставы Васіля ШАРАНГОВІЧА.

ПАЭЗІЯ — НЕ У СНЕ...

УСПАМІНЫ ПРА АДНО ЛІТАРАТУРНАЕ СВЯТА

СЛУХАЛІ ПАЭЗІЮ

Літаратурнае свята "У лазуры-тавым святле" адбылося ў Нацыянальным навукова-асветніцкім цэнтры імя Ф.Скарыны. Слухалі Паэзію творцы: паэты "Літаратурнага квартала" — суполкі, якая дзейнічае пры "Ліме" — Людміла Рублеўская (кіраўнік суполкі), Усевалад Гарачка, Сяргей Патранскі, Аксана Спрынчан, Таццяна Барысюк, Таццяна Будовіч; а разам з імі — акцёрка Тэатра юнага глядача Алана Айвары, паэтэса Марына Наталіч, галоўны рэдактар часопіса "Роднае слова" Міхась Шавыркін, піяністка дзяржфілармоніі Алена Грамыхіліна, паэт Барыс Жанчак.

ШТО Ж ЯНЫ ЧУЛІ?

Вяла вечарыну паэтэса Алена Ігнаціук. Яна чула Паэзію — у сабе — нібыта крык дэльфіна ў лазурытавым святле. На яе думку, дэльфіны вядуць чалавецтва да абноўленых даляглядаў...

Барыс Жанчак, калі знаёміў слухачоў са сваімі псіхалагічнымі пейзажамі на тэму "Лес", чуў Паэзію — у сабе — быццам гуллівую музыку дзікіх пчол у дуброве...

Вераніка Каламіцка выканала два музычныя творы: фальклорную "Цыганачку" і лірычную "Бярозку". Яна чула Паэзію — у сабе — нібыта частавалася бязроўнае сокам на сакавіцкім кірмашы...

Алана Айвары дэкламавала верш Джэймса Сміта "Адшукаць бы мне лодку" так, нібыта "лодка" Джэймса — сімвалічная авансцена яе творчага лёсу...

Паэты "Літаратурнага квартала" Усевалад Гарачка, Сяргей Патранскі, Аксана Спрынчан, Таццяна Барысюк, Таццяна Будовіч, калі чыталі свае вершы, пэўна, адчувалі, што іх Паэзія прыгожая Дама (амаль як на карціне К.Манэ "Жанчыны ў садзе"), якая толькі што выйшла на прагулку...

У час свята адбылася прэм'ера песні "Вінна-жоўты тапаз" (музыка Г.Ермачанкава, словы А.Ігнаціук).

Тапазавая, вінна-жоўтая — колернасць тэксту і лямажорнасць мелодыі стварылі карцінкавае адчуванне музычнай прасторы — "мройна-замкавае", з графам і графінай, з русалкамі...

Вінна-жоўты тапаз не для нас, Можжа я — не графіня, багіня...

Можжа ты — не багач і не граф. Жоўты камень у контурах сініх — дзікі мёд на блискучых губах.

Вінна-жоўтыя пацеркі лёсу не мае, не тавае, не для нас...

Ты Паэзію любіш. Я — прозу. Не шкадуі, што ззубіўся тапаз.

Толькі ранак — мройны замак. Кайча граф у мройны час прыгажунь сваіх — служанак — у траве шукаць тапаз.

Толькі ранак — мройны замак... Мройны граф склікае баль.

Пацалункі — для русалак. Для графіні — кружаль-шалі.

ПРА ТЫХ, ХТО СЛУХАЕ ПАЭЗІЮ

Пра тое, як "правільна" слухаць Паэзію, скажа толькі сама Паэзія. Хто "правільна" слухае Паэзію, той не абавязкова толькі паэт (у сэнсе: творца, які піша вершы) і не абавязкова толькі дэкламатар (у сэнсе: акцёр, які дэкламуе-выконвае верш). Слухае "правільна" Паэзію той, у каго Паэзія ў душы і хто свае высокія пачуцці ўмеа ўзводзіць да мастацтва: праз слова, праз учынак... І такому свайму "выбранніку" Паэзія нібы нарэзвае на вушка наступнае:

— Калі ў цябе настрой блэгі, ты можаш купіць новае паліто, нават з'есці цукерку... але слухаць Паэзію ў блэгім настроі ты не можаш; Паэзія не церпіць зласліўцаў. Лепш перавядзі свой позірк з "нізкага" на "высокае" — на нябёсы.

— Стаўся да Паэзіі так, як хочаш, каб яна ставілася да цябе. Будзь шчыры з ёю. Дары ёй кветкі.

— Не рабі вельмі разумны выгляд твару, калі слухаеш Паэзію, і не патрабуй ад яе толькі правільных адказаў на разумовыя пытанні (напрыклад, якая пабудова і які вобраз жыцця ў зялёных вода-расцей...). Паэзія не навукова дысцыпліна (батаніка). Яна творчасць. І пра "водарасці" яна скажа па-свойму.

— Не дапытвай Паэзію, адкуль яна з'явілася, з чаго (з якой матэрыі) створана. Галоўнае, каб яна была — сапраўдная, духоўная, прыгожая.

— Не гавары паэту пра яго прафесіяналізм. Ён пакрыўдзіцца. Прафесійных паэтаў не бывае. Паэзія — не прафесія.

ПРА ПАЭТАЎ

Яны ўсе розныя: у кожнага з іх свая манера мыслення, свой "почырк"; яны арыгінальныя — не хочучы паўтараць а нікога — ні ў стылі, ні ў фарбе...

Яны — маладыя, улюбёныя ў сваю Музу нават і тады, калі Муза затрымліваецца і вершы не кожны дзень пішучца...

Але яны ведаюць пра сябе, што яны — паэты.

"Літаратурны квартал" — гэта суполка маладых літаратараў, якая дзейнічае пры "Ліме". "Літаратурны квартал" — гэта і прастора, напоўненая духоўнасцю, — як, напрыклад, "палітра" ў Маціса.

Як вядома, французскі жывапісец (аўтар новай антыкласічнай колеравай эстэтыкі) любіў супастаўляць не прынятыя ў класічнай традыцыі чыстыя колеры: сіні з зялёным, зялёны з аранжавым і жоўтым, чорны — з халодна-жоўтым, крывава-чырвоны з бледна-фіялетавым...

Палітра "Літаратурнага квартала" — прыклад наймаверных супастаўленняў: у суполцы аб'яднаны рознаколерныя ў сваіх душэўных выяўленнях паэты. Калі прачытаць іх Паэзію асацыятыўна — у колерах — і супаставіць колеры так, нібы яны на палітры, як у Маціса, то атрымаецца "карцінка", пабудаваная на асацыяцыях колераў.

Паэзія Аксаны СПРЫНЧАН у колерах: сінтэз крывава-чырвоная з бледна-фіялетавым (як і ў Маціса):

За падарунак дзякуй... мільён крывава-ружачай у маіх руках...

"Кактус". Каву з нялёсткам язміну месяц спрабуе выпіць, знікае ў белым нялёстку дня...

"няЛЁСтак".

Адзначаныя вышэй тэксты Аксаны Спрынчан, з аднаго боку, філасафічныя, асацыятыўнага бледна-фіялетавага колеру; сабраныя з літар — нібы з ліній касмічнага дажджу. А з другога боку, тэкст — асацыятыўна-чырвоны. Напрыклад, жывапісная прастора "Кактуса" ў колеры "крыві". "Кактус" атаясамлены з "крывавай ружачкай". Чырвоная ружа, што ад багіні Венеры, — свяшчэнная кветка — сімвал выпрабаванняў у каханні.

Паэзія Сяргея ПАТРАНСКАГА ў

колерах: сінтэз зялёнага і аранжава-жоўтага (як і ў Маціса):

Сон летняй жанчыны, Як жывіньскі яблык на сонцы — Млявы і цёплы.

Тэкставая "карцінка" да краёў напоўнена жоўтым і аранжавым колерамі — асацыятыўнымі — зыходнымі ад вобразаў: "сонца", "жывіньскі яблык".

"Яблык на сонцы" прачытаецца як яблык на дрэве (сонца, што ў ролі дрэва, выклікае асацыяцыю зялёнага колеру). Так што — "сон летняй жанчыны" і аранжавы, і зялёны.

Супастаўленне асацыятыўных — зялёнага і аранжава-жоўтага колераў — бачнае і ў радках верша "Дзіўна" Усевалода ГАРАЧКІ.

...Дзіўна. Бо сімвалы ічэсця і страты — Мёд і палы...

ПРА ПАЭЗІЮ

Паэзія — не як сон. Вось... маладзік, як грэбень, прычэсвае нябёсы... А вось... божа кароўка прагнулася ад зімовага сну і ўся свеціцца на аконным шкле, нібы ягада-парэчка.

Ці не ў гэтым Паэзія? Паэзія — інтуітыўны від творчасці. Калі яна толькі ад інтэлекту, то мала падобная на Паэзію, хутчэй, нагадвае навуку пра вершаскладанне.

Паэзія — найвялікшая "модніца". Здаецца, і не так даўно, у гады 60–70-я, паэты-рамантыкі прыдумалі для Паэзіі сімвалічны вобраз — "сялянку ў паркалёвых тканінах". Але мала дбалі пра тое, як апранаць яе (Паэзію) паіншаму. Такая аднаварыянтная "муза" (у сэнсе, толькі аднаго варыянта стылізацыі касцюма — "лубачнага"), нястомна вандравала з верша ў верш, з пазмы ў пазму (мабыць, да гадоў 90-х), пакуль не стамілася і не ператварылася з царыцы ў самотніцу. Паэзія хацела сябе бачыць у іншым вобразе, шукала "мадэляра".

А сёння ў модзе вобраз "эратычнай дзевай" — найлепш стылізаваны і мадэлізаваны паэтамі-постмадэрністамі...

Паэзія — не сон. Але яна на мяжы паміж мрояй і рэальнасцю. Яна жывая.

Вось... шакаладны пірог пасыпаем ванільным парашком... Гэтак жа на зямлю кладзецца першы снег.

А вось... смяшлівыя Эльфы (духі паветра) скачуць і спяваюць у высокіх лугавых травах.

Ці не ў гэтым Паэзія?

Алена ІГНАЦІУК.

РАДЗІВІЛАЎСКІ СЛЕД У БЕЛАРУСКОЙ ФАЛЬКЛАРЫСТЫЦЫ

З вялікай цікавасцю прачытайце ў "Голасе Радзімы" (№ 21 за 2 мая 2003 года) публікацыю вядомага ўкраінскага даследчыка Юрыя Мыцыка, які ў сваіх архіўных росшуках не абмінае і беларускія матэрыялы, робіць іх здабыткам шырокай культурнай грамадскасці.

На гэты раз шанюны аўтар дзеліцца з чытачамі сваімі знаходкамі, выяўленымі ў Галоўным архіве старажытных актаў Варшавы. "Там цэлае мора інфармацыі па гісторыі Беларусі, — піша Ю.Мыцык супрацоўніку "Голасу Радзімы" Яўгену Лецку. — Ужо ў першы ж дзень я выхапіў адну цікавую справу: "АПА, фонд архіва Радзівілаў, адзел 27, справа 138", — удакладняе сігнатуру знаходкі.

Сапраўды, знаходка неардынарная, перш-наперш з пункту гледжання аўтарскай прыналежнасці. Невялікі, на 5 аркушаў, матэрыял — копія запісаў беларускага фальклору, зробленых князем Лявонам Уладзіславам Радзівілам (1888–1959), семнаццацім нясвіжскім ардынатарам.

Ю.Мыцык называе "невялікі лірычны нарыс, якім адкрываецца запіс"; прыводзіць у транслітарацыі з лацінкі 4 беларускія прыказкі і падае тэкст верша-песні "Зялёны дубочак". У гэтым апошнім і заключаецца інтрыга публікацыі шанюнага ўкраінскага сябра. Так, Радзівілы не былі далёкія беларускай культуры, як гэта часам нам падавалі, ды і, што граху таіць, нам самім магло здацца. У апошні час гісторыкі і культуролагі доказна паказалі гэта.

Што ж тычыцца цікавасці Радзівілаў да беларускай традыцыйнай духоўнай культуры, то не ў адным Лявоне Уладзіславе — магільне славутага роду, яна праяўлялася. У архіве РАН у Санкт-Пецярбургу захоўваецца рукапіс князя Канстанта Радзівіла пад назвай "Этнаграфічныя звесткі пра жыхароў Навагрудскага павета". Вядомы рускі этнограф Д.Зяленін, які даў апісанне рукапісу, адносіць яго да 50-гадоў XIX стагоддзя. У рукапісе памерам 32 старонкі ўтрымліваюцца тэксты дзвюх класічных купальскіх песень, 39 прыказак, 29 жартаў і праклёнаў, падрабязнае апісанне абрадаў вяселля, праілюстраванае 27-мю песнямі, і апісанне Дзядоў.

Шанюны ўкраінскі даследчык, аднак, паўтараю, інтрыгуе нас вершам-песняй "Зялёны дубочак", прапануючы тэкст як аўтарскі Радзівілаў твор. Фактычна ж мы маем адзін з варыянтаў лірычнай народнай песні, вядомы ў запісах незабыўнага Р.Шырмы, у свой час уключаны ў рэпертуар сляннага беларускага спевака Міхала Забэйды-Суміцкага.

Арсень ЛІС,

доктар філалагічных навук (Мінск).

краявіды брэстчыны

На ўсходзе Баранавіч.

Фота В. МАЙСЮКА.

зваротная сувязь латвія

РАЗАМ З ВЕТЭРАНАМІ

Цёплыя чалавечыя адносіны ў сяброў беларускага таварыства "Уздым" у Дайгаўпілсе з ветэранамі, што жывуць у гэтым горадзе. Сярод ветэранаў няма тых, хто ўдзельнічаў у вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Адзін з іх Станіслаў Александровіч. Старшыня аб'яднання дзяцей — вязняў фашысцкіх канцлагераў Людміла Цімошчанка клапоціцца і аб беларусах, якія ўваходзяць у гэту суполку.

На сустрэчах ветэранаў гучаць і беларускія вершы. На гэты раз прыхільна была сустрагана беларуская песня "Ветэра-

нам" кампазітара з Магілёўшчыны Міколы Яцкова на словы Станіслава Валодзькі ў выкананні Сяргея Піманава.

У бліжэйшы час запланавана сумесная паездка на Курган дружбы, што знаходзіцца на стыку трох краін: Беларусі, Латвіі і Расіі.

Томаш ЛАЎРЫНОВІЧ.

АРМАГЕДОН З ЧЫРВОНАГА РУЧАЯ

АПАВЯДАННЕ ПРА МЕСЯЧНЫ КАМЕНЬ, ЯКІ ўПАЎ У АГАРОД ЦЁТКІ ГАННЫ

...Яна глядзела ў акно, калі ў яе агарод падаў... "невядомы лятальны аб'ект..."

— Ляціць з неба камень!..

Баялася выйсці з дома, але, пераконаўшыся, што камень не з-за плота суседзяў, выйшла. Адкапала з глыбіні прыкладна метр падобны на курынае яйка... камень.

Жыхарка вёскі Чырвоны Ручай Крычаўскага раёна Ганна Пруднікава ўзрадавалася знаходцы. Яна геолог. І вось трэба ж: камень зваліўся да яе на распазнанне.

— Ці не з Месяца? — падумала жанчына.

Яна паклала камень на паліцу за шторкай. А праз некаторы час заўважыла, што пачала хварэць: падняўся ціск, балела галава...

Але развітвацца з каменем не хацела. Ні ў Чырвоным Ручаі, ні ў Крычаве, ні ў Магілёве, ні ў Мінску ніхто ёй нічога толкам растлумачыць не мог, адкуль цуд.

Трэба было б у Маскву звярнуцца. Дапамагла знайсці патрэбны адрас Зінаіда Скачкова — дырэктар кааператыва тэхнікума ў Крычаве. Пілавалі камень, ставілі пад моцны наждак, кавалі, майстры сваёй справы "разагравалі", спрабавалі сячы — нічога!

— Залаты, залаты камень! — вельмі хутка вестка разнеслася на ўсю Беларусь.

І вось ужо ў Чырвоны Ручай пайшлі хадакі. Прасілі Ганну Васільеўну прадаць камень. Але тая ні ў якую! Упаў, маўляў, у мой агарод — не прадаецца!.. Схавала яго далей ад вачэй.

Столькі падзей адбылося за гэты час, якія Ганна Васільеўна звязала са сваім неапазнаным пакуль "яйка". Паклала яго по-

бач з курыным яйкам — адно ў адно, толькі каменнае цяжэйшае за звычайнае разоў у пяцьсот!

Пралятаў каля Зямлі астероід, за якім сачыла ў тэлескопы ўсё чалавецтва: не дай Бог, сутыкнецца з нашай планетай. Ці не адтуль і гэты здаравяк? Разбіўся амерыканскі "Шатл" намнога пазней, але і гэту версію ў Чырвоным Ручаі разгледзелі як гіпотэзу: а раптам гэта кавалачак той самай злашчаснай абшыўкі карабля, якую пасля крушэння распрадавалі ў Амерыцы на сувеніры?

— Не, не прасіце, не прадам ні на сувенір, ні на даследаванні. Няхай ляжыць у хаце да лепшых часоў!

Дарагі для яе камень, нібы святыня.

Недзе ў глыбіні душы Ганна Пруднікава адчувала, што за прышэльцам з космасу крыецца тайна, свая гісторыя. Але як яе разгадаць?

Ёсць цудоўны фільм, створаны амерыканскімі кінематаграфістамі, — "Армагедон". Сутнасць фільма — версія аб выратаванні Зямлі. Ляціць насустрач матулі-зіямлі астероід, і вядома нават, калі павінен сутыкнуцца з ёю! Амерыканцы знайшлі свой тэхнагенны шлях выратавання: адправілі на астероід касмічны карабель, каб зрабіць у астероідзе садравіну, закласці снарад і ўзарваць, а самім паспець вярнуцца на Зямлю. Але ў тым і справа, што ў Чырвоным Ручаі не прымаюць тэхнакратычны шлях выратавання жыцця на Зямлі. Гэта і Ганне Васільеўне, і яе аднавяскоўцам — усім людзям зразумела.

Глядзіць на зорнае неба Ганна Васільеўна: адкуль камень? Вес-

навое неба багатае на зоркі... З якой прыляцеў? Чаму ненавіта да яе? Можна, з сусора'я Вега? Магчыма, з іншага? Столькі розных людскіх пачуццяў абудзіў ён і ў простае сялянкі, якая падняла яго, і ў іншых людзей: і прагнасць, і нават злосць, што не згадзілася прадаць! Як прымірыць у сабе ўсё гэта? Суняць і ў іншых, не даць разгарэцца зайздрасці і прагматызму... Ды што гаварыць! Калісьці Тунгускі метэарыт распалавіў у спрэчцы аб яго прыродзе амаль усё чалавецтва. Дзесяці абсалютна розных версій. А тут ляжыць на паліцы свая маленькая "тунгуска", але не менш сакрэтаў у ёй, а, магчыма, і больш... Але адной не вырашыць задачу.

Адважылася Ганна Васільеўна на эксперымент і адправіла камень у Маскву. Чакалі адказ усёй вёскай. І дачакаліся. Вучоныя пісалі (вярнуўшы скарб назад), што прырода "неапазнанага аб'екта" не паддаецца даследаванню. Сплаў незвычайна рэдкі. Але версія фізікаў такая, што, магчыма, усё ж гэта сплаў ад нейкага касмічнага карабля ці спадарожніка, не выключана, што і з іншай цывілізацыі!

Прайшоў час, але ў Чырвоным Ручаі ўсё яшчэ разказваюць пра камень сваю гісторыю, нібы казку пра Курачку Рабу. Тут абсалютна ўсе перакананы: раз упала незвычайнае яйка ў Чырвоным Ручаі — тут яму і быць. Нічога ў нашым жыцці не бывае выпадковым, мае рацыю Ганна Васільеўна. Прыйдзе час — адкрыецца людзям і гэта тайна...

Вольга ЯГОРАВА.

спейнік

КУПАЛЬСКАЯ НОЧКА

Словы Станіслава ВАЛОДЗЬКІ

Музыка Міколы ЯЦКОВА

НЕ ХУТКА (J=80)

Ко-ла па-ла-ю-чы ко-ціц-ца-сон-ца,
 Быц-цам ад сме-ху за-хо-дзіц-ца, сон-ца,
 хут-ка на-ды-дзе Ку-паль-ска-я Ноч-ка,
 як і да-га-туль, по-тым бяс-кон-ца.
 Ой, дзяў-чы-но-чка, Ку-паль-ска-я но-чка,
 кве-тач-кай ты - ў ка-ра-го-дзе вя-ноч-ку,
 Ой, дзяў-чы-но-чка, Ку-паль-ска-я но-чка,
 чый да твай-го пры-ту-лі-ся вя-но-чка.

Кола, палаючы, коціцца — сонца,
 Быццам ад смеху заходзіцца сонца, —
 Хутка надыйдзе Купальская ночка,
 Як і дагэтуль, потым — бясконца.

Ой, дзяўчыночка, —
 Купальская ночка!
 Кветачкай ты ў карагодзе-вяночку.
 Ой, дзяўчыночка, —
 Купальская ночка!
 Чый да твайго прытуліўся вяночка?

Вогнішча б'ецца, да зорчак рвецца,
 Вогнішча быццам вялікае сэрца,
 Так і дзявочае сэрца трапеча,
 Вырвецца птушкаю з клеткі, здаецца.

Ой, дзяўчыночка, —
 Купальская ночка!
 Чый да твайго прытуліўся вяночка?
 Ой, дзяўчыночка, —
 Купальская ночка!
 Што ў тым вяночку звоняць звончкі?

Дзеўкі ад хлопцаў жартоўна ўцякаюць, —
 Зорчак шчасця ў пушчы шукаюць.
 Раптам знайшоўшы, — у абдымках сціскаюць,
 Вусенкі прагня вусны шукаюць.

Ой, дзяўчыночка, —
 Купальская ночка!
 Ранак надыйдзе, а ты — жанчыночка.
 Кветачкай шчасця —
 Купальская ночка!
 Зараз дачушку чакай ці сыночка.

краявіды міншчыны

Затока на Нёмане.

Фотазнірок Яўгена КАЗЮЛІ.

«Голас Радзімы»

Намеснік галоўнага рэдактара
 Таццяна КУВАРЫНА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
 Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
 Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
 Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
 ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://goias.promedia.by>

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
 Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
 Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

Пацілы рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
 Тыраж 2 121 экз. Заказ 1505. Падпісана да друку 1. 7. 2003 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка»
 (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).